

140
1967

საქართველოს
განმანათლებლო
სისტემის

3006280 1967

„მც მინლა
სოლუზი“

მხატვარი

ილუარა აბოშაძე

რომ ვარსკვლავებში დაერეკოთ ზარი!..

მ ი ნ ი ძ ნ ე ლ ა ძ ე

გამოლამაზდა
სექტემბრის დილა,
მზე დედამიწას ეთამაშება,
სკოლის ეზოში
ხმაშეწყობილად
შეკრიამულდნენ მზე და ბავშვები...

ელივლივება ფერებს ფერები,
ხალისის ცეცხლი ეზოს ედება,
სიცოცხლე ავსებს
სკოლის დერეფნებს
და იცინიან
თეთრი კედლებიც!..

10.5.29

ოცნება ადის ზევით და ზევით
და ეფერება ფიქრები მიზანს,—
აქ გული იგრძნობს სიცოცხლის ზეიმს
და სულში თაფლი იღვრება მზისა!..

მასწავლებელი შევიდა კლასში,—
გული აძკერდა უფრო და უფრო...
ცოდნა ფრთებია მაღალი აზრის —
აბა, სად თქმულა გაფრენა უფროთო!..

ვრცელია ჩვენი ოცნების არე,
მოგვიწევს ბევრი აღმართის ავლა,—
სწავლაა ჩვენი მშეცა და მთვარეც,
იდუმალ გზების მეკვლეა სწავლა!..

ავდივართ მაღლა!—
იმედად გვანლავს
შუქი მზისა და ნათელი მთვარის,

ვიფრენთ სულ მაღლა,
მაღლა და მაღლა,
რომ ვარსკვლავებში დაერეკოთ ზარი!..

რომ მზის თაღებსაც ავშორდეთ ზევით,
სად დღემდე ვერვის ვერ შეუბედავს,
რომ გავახართ
სამშობლო ჩვენი
და სიხარულის ცრემლს ღვრიდეს ღელა!..

...ასე გათენდა სექტემბრის დილა,
მზესთან ბავშვივით ნათამაშები...
სკოლის ეზოში
ხმაშეწყობილად
ასე მღეროდნენ მზე და ბავშვები!

პიროვნული მსახურება

— რა მდგომარეობა იყო სწავლა-განათლების მხრივ რევოლუციამდელ ხვანეთში? თითქოს უხერხულიც კია ამ შეთხვევაში ვიხსაროთ გამოთქმა „სწავლა-განათლება“. — შეეხებნა მენტის რაიონის განათლების განყოფილების გამგე ნიკო გუციანი. — 1881 წლისთვის მენტის რაიონში არსებობდა სამი დახალი ტულის და ორი ორკლასიანი სასწავლებელი სახელისწილად განყოფილებით, სადაც სულ 800 მოსწავლე სწავლობდა. ეს იყო და ეს. ამაჟამად კი ჩვენს რაიონში არის 58 სასწავლო, დაწესებულება და რვაწლიანი სკოლა, 1 სკოლა-ინტერნატი, 7 სოფლის მუსეა ახალგაზრდობის სასწავლო სკოლა. დიდი ოქტომბრის ორმოცდაათ წლისთავიან დაკავშირებით მენტისაში საზეიმოდ გაიხსნება ახალი კეთილმოწყობილი სკოლა-ინტერნატი 220 ბავშვისათვის. გუჯის შვიდი სასაფეო ზალი 800 აღსაზრდელით. რაიონის სკოლებში სულ 4 100 მოსწავლეა.

რევოლუციამდელ ხვანეთში თითოეუ ჩამოსათვლელი იყვნენ წერა-კითხვის მცოდნენი, დღეს კი მთელი ხაგაშანისათვის მხოლოდ ადგილობრივი კადრებითაა დაკომპლექტებული. რაიონის სკოლებში ასეაღეს 478 მასწავლებელი. მათგან 278-ზე უმაღლესდამთავრებულნი, ხოლო 184 დაუსწრებლად იტვლება პედაგოგური მრეწველობა.

— თქვენი რაიონის მასწავლებლებს შორის თუ არიან ისეთები, რომელთა პედაგოგიური მოღვაწეობა რევოლუციამდელ პერიოდში დაიწყო? — ვციხისხეში პატივცემულ ნიკოს.

— რა თქმა უნდა... აი, მაგალითად, ჩვენი გერმან ხერგიათი. მას სწორედ წელს უსრულდება პედაგოგიური მოღვაწეობის 50 წელი. პატივცემულ გერმანს უმცროსი კოლეგები ტყუილად როდი ეძახიან „მასწავლებელთა მასწავლებელს“...

რუსები, გერმანელები, ინგლისელები თუ ფრანგები, სხვადასხვა სახეცოლონის აღმაზიანები: ეთნოგრაფები, ისტორიკოსები, ენათმეცნიერები, გეოგრაფები ოლითფანევი დაინტერესებულნი იყვნენ „ცაითან ახლოს მდებარე ქვეყნის“ — სვანეთის თავისებურებებით, ძველ-ქართულ ჩვეულებათა არქაულობით... სტუმრები აღტაცებში მოდიოდნენ, თითქოს მტარის შესამჩინებლად მუშტებივით შემართული კომპენის სილამაზით, ფერთა საოცარი თამაშითა და სიუხვით. სალამოობით თოვლიანი მწვერვალები ჩირაღდნებდა დაკანკალებდნენ ენგურისა და ცხენისწყლის ხეობებს, მთვარესავით აღდგენ თავზე. ეს მართლაც ასე იყო: უამრავი

ვი მთვარე ანათებდა ირვავლი და თავისებური თეთრი ღამეები იდგა. მონიხლულ მოგზაურთა უმბის წიგნაკებში თქერებოდა საინტერესო დღიურები და მოგონებები... მაგრამ ამ ზღაბრულ სილამაზეს მუქედ ჩრდილავდა აქ არსებული, ზეარტელსავით ფსკვადამტული ტრაგიკული წეს-ჩვეულებანი, გამუდმებული მტრობა ურთიერთისაღმი, შიშველი ხანჭლებით „სიკვდილის ცეკვა“ და სისხლისღვრა სულ უმწინველო რამისთვის. სათაოფურები მუდამ მტრისკენ იყვნენ მიმართული. სათაოფურები მუდამ ღინთის ცაშლით იყვნენ გახვეული. მუდამ ქუხუნენ სათაოფურები. სისხლის აღების სამართებით ჩვეულება ჩირქს სცხებდა ყოველი-

ვი კარგს, ყოველივე ღამისას მუხეტილით ზარების გუგუნში გაღვრის ეცალა მეობისა და მწვერვალებისათვის. ხაზისთვის უცხო იყო ბუნების სილამაზით ტკობა. შოთისანი ქალები და ქუჩამოვხატული მამაკაცები დასტროდნენ უდროოდ წასულით ამ ქვეყნიდან.

მეტყობენ საუკუნის ორმოცდაათი წლებში ბატონყმურბა რუსეთშიათვის დამპყრობლური გვიგები განახორციელა. მალე რუსეთიდან ამ პატარა მხარეშიც, „სამოყვროდ“ გადებულნი ხიღების გასამარებლად, ჩამოვიდნენ მეფის მონებლები — პოლოცნიკი ბართლომევი, კაპიტანი კნიაზი შახოვსკიო. მათ მოჰყენენ უამრავი მღვინებები და სასოლოორო პირები. „ჩვენს დავამყარებენ წესრიგსა და მშვიდობისობას“, — ამბობდნენ ისინი. მაგრამ დუმატყევილი სტუმრების მზაკრობამ ხელად იხინათვი — მათი მუქინაკების წყალობით, ჩვენები სამტროდ გადვიდნენ ჩრდილს და დასავლელ მეზობლებს, რომლებთანაც ადრე ყოველთვის კარგი ურთიერთობა ჰქონდათ. შვიგინთაც ატყდა შუღლი და არეულობა.

მაგრამ უკვე შემობაძეა მეოცე საუკუნემ; იგი თავისი ხასიათით და მოთხოვნილებებით, აღამინთა შორის ურთიერთობათა ახალი ფორმებით, ტყელების სწრაფი განვითარებით სულ არ ჰვავდა გასულ ასწლეულებს. ეს ყველასათვის როდი იყო სადარწმინო და „შესამჩნევი. მაგრამ არსებობდნენ შორსმტკვერელი აღამინები, ოჯანები... აჰა, ცხოვრვინით გონებდაბანული აღამინები ვერ გაიყვინენ გზებს ამ ქარაფებზე, ვერ შექმნიან ნამდვილ ცხოვრებას, — ფიქრობდნენ ისინი. — როდემდე უნდა გაგრძელდეს ასე?“

მეტსაში, სერის უბანში მხიარული ერთი იდგა. ხერგიანების მრავალრიცხოვან საგვარეულოს ალექსი ხერგიანის ოჯახში მოეყარა თვით. ფილთა თოფებს ბათბაბუთები გაჰქონდათ. ლილოვს უმღეროდნენ მუხა და დედამიწას. ეს იყო ჩვეულებრივი ამბავი სვანეთის ცხოვრებაში: მშობლები თავიანთი ოჯახის ყველაზე უმცროსი წევრის — გერმან ხერგიანის „ლინზაურეს“ — დაბადებიდან ერთი წლის შესრულებას აღნიშნავდნენ.

ამ ჩვეულებრივ ცერემონიაზე მოხდა ერთი არაჩვეულებრივი, უცნაური ამბავი. როცა „ლიბოლი“ სხვადასხვა საგნებით სავსე ვარცლზე დასვეს და მაღლა ასწიეს, პატარამ ხანჯლისა და საბირისწამლეს შორის დადებულ რვეულს დაადო ორივე ხელი. სწორედ ეს იყო უცნაური! „რვეული“ რა რვეული, რისი რვეული — გაიძახოდა უმცაოფილო ხალხი. — ან როდის იყო, ვარცლზე რვეულს ღებდა ვინმე. მეომარი ხალხის შვილს რვეულთან რა ესაქმება? აი, დაბედებაც ასეთი უხდა. კაცს რომ რვეულები და წიგნები დაებეღება ცხოვრებაში, თავი უნდა მოიჭრას სწორედ“.

მაგრამ სხვაგვარად ფიქრობდა გერმანის მამა. ეს მან დაღო რვეული, იგი რატომღაც დარწმუნებული იყო, რომ მისი ბავშვი სწორედ მას წაატანდა ხელს. პირმოქუმულ სტუმრებში მხოლოდ მას ეცნებოდა. იგი გრძნობდა — რაოდენ ძნელი იყო ამ ხალხთან რაიმე ცლილებებზე, რაიმე ახალზე ლაპარაკი. ხანჯალი, ბარი და ნაჯახი. ხრიოკი ყანები დიდ ფიზიკურ ჯაფას მოითხოვდნენ,

არა და მშვიერ-მწყურვალნი დარჩებოდა კაცი. საგვარეულო ღირსება კი საკუთარი სახელის ღირსებასავით უნდა დაცულიყო. თუ ეს არ შეეძლო, ლაჩარი გერქვა და რაღა იყო შენი ფასი! ამიტომაც არაფრად ეპირტავებოდათ უფროსებს რვეულები და წიგნები. თვითონ ცხოვრება იყო ასეთი.

ჭურანა იაბომ უღვირის გადასასვლელი გადაიარა, ენგურის ხეობას გაუყვი და კალის წმინდა კვირიკეს მონასტერს ჩაუთარა. მონასტერი მშვილდითი შემართულიყო ციციბოზე, თითქოს გაფრენას ლამობსო. მის ეზოში და მისადგომებთან უამრავ ხალხს მოეყარა თავი. ისინი ნათაველითა და ლესკარებით ევედრებოდნენ მაღალ ღმერთს კეთილდღეობა და მშვიდობა მოეცინა ლომის ხეობისათვის.

პატარა მხედარი კი თავისი გზით მიდიოდა. მას არც პირგარი ვადაუწყებია და არც ლოცვა ჩაუჩიტირებია შორეულენასავით. გაბიძული იჯდა ცხენზე და მთუცხებოდა ენგურის თავაღმა.

— ხოჩა ლადალ, სი მარე*!.. — მოაძახტე ვილაკებმა გვერდიდან.
— ხოჩა ლადალ*!.. — უპასუხა პატარა მხედარმა და ამერვილიად გადა-

* გამარჯობა, შე კაცო!
** გაგმარჩისი!

გერმან ხერგიანი თავის ქალიშვილთან ერთად

ხედა შექვიფიანებულ, თერთ მასრებიან ჩოხა-ახალნუში გამწყობილ ახალგაზრდებს.

— ნამოხდი და წმინდა კვირიკეს ხატები გვიღვეგრძელო, თავისუფალი ლომის ხეობა აღიდგე... — არსიანი ჰიქა გამოუწოდეს უცხოს.
პატარა მგზავრის შორი გზა ჰქონდა; წინ ელოდა უზარმაზარი მთა ლატფარისა, მერე — ცხენისწყლის ხეობა მურის ხიდამდე... მურის ხიდათან თავდებოდა სვანეთი და იწყებოდა გამაღილი ბარი... „ბარში უამრავი გზებია, ჩვენსავით კი არაა...“ ასხენდებოდა მგზავრს უფროსების დარბევა. მერე, შემოთავაზებულ ჰიქაზე უარის ნიშნად, თავი გააქნია და ცხენს შეუცაცხანა.

— აღდგარქმეუ თავისუფალი ლომის ხეობა... — გაუმგორა უცნობმა.

— იცოდე, ერთობილი სვანეთის ხევი ვინც არ აღიდა, ყველამ კისერი წამტერიოა... — მუქურით მოაძახტა მეროემ.

პატარა მხედარი მონუსხულივით იჯდა ჭურანაზე. ფიქრით კავასიოთის თეთრად აელვარებულ მთებს იქით იხედებოდა. გზა თანდათან მაღლა და მაღლა მიიწევდა, ციციბო და სახი-

პრობლემა

კლე

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ, მენშევიკურ-კონტრრევოლუციონერების გადარჩენილმა ჯგუფებმა შორეულ სოფლებს შეაფარეს თავი, რომ ახალი ძალები შეეკრიბათ.

საბჭოთა ხელისუფლების მტრებმა სვანეთის მიუვალ მთებშიც შეადგინეს, მაგრამ ხალხმა არ მიიღო ისინი. მაშინ მათ დაიწყეს სოფლების დატყვეობა — იტაცებდნენ პირუტყვს, სუაათს...

საქართველოს რევოლუციურმა მთავრობამ ამ ავაზაკებისაგან სვანეთის სოფლების გაწმენდის მიზნით, იქ წითელარმიელებისა და სვანი რევოლუციონერების გაერთიანებულ რაზმი გაგზავნა. რაზმს ნაცადი ბოლშევიკი-მეთამარი პროხოროვი მეთაურობდა.

მაგრამ არც კონტრრევოლუციონერთა ბანდებს ეძინათ. მათ შეიტყვეს რევოლუციური რაზმის მოახლოება და გადაწყვიტეს, ენგურის ხეობის ყველაზე ვიწრო, ყველაზე პიტალო კლდეებთან ადგილას ჩასაფრებოდნენ მას.

ვიდრე ამ ვიწროებში შეიყვანდა რაზმი, პროხოროვმა გადაწყვიტა პირდაღ დაეხერხა იქაურობა და ორი სვანი ვაჟკაცის თანხლებით, საცაღფეხო ბილიკს გაუყვა. მოულოდნელად, ოთხივე მხრიდან სროლა აუტეხეს. პროხოროვმა და მისმა მხლებლებმა სროლას სროლითვე უპასუხეს. რამდენიმე ბანდიტი კიდევ გამოსასლმის სიტყვებზე; მაგრამ მალე პროხოროვი მარტოდ დარჩა — ორივე ამხანაგი მოუკლეს.

ყაჩაღთა ბრბომ წითელარმიელის ფორმაში გამოწყობილი პროხოროვის ცოცხლად ხელში ჩაგდება გადაწყვიტა. პროხოროვი მამაცურად იცავდა თავს. როცა უკანასკნელი ტყვია გაგზავნა მტრებისკენ, იგი ფრიალო კლდის ქიმზე შედგა და მკექარე ხმით დაიძახა:

— სიკვდილი კონტრრევოლუციონერ ყაჩაღებს! გაუმარჯოს საბჭოთა ხელისუფლებას! — ამ სიტყვების თქმა და... გმირი მეთაური თვალნაუწყებელ უფსკრულში, აბორგებულ ენგურში გადაშეშა...

* * *

მას შემდეგ ორმოცდახუთ წელზე მეტი გავიდა. კარგა ხანია, იმ ვიწროებში გაკაფულ შარავე მანქანები მიმოქრინან. კარგა ხანია, სვანეთის ცდასვეტილი მთების უბეში დიდი სინათლე დამკვიდრდა სამარადისოდ. და მათა მკვიდრნიც სათუთად ინახავენ მათი ბედნიერი ცხოვრებისათვის თავდადებულთა ნათელ სხოვნას.

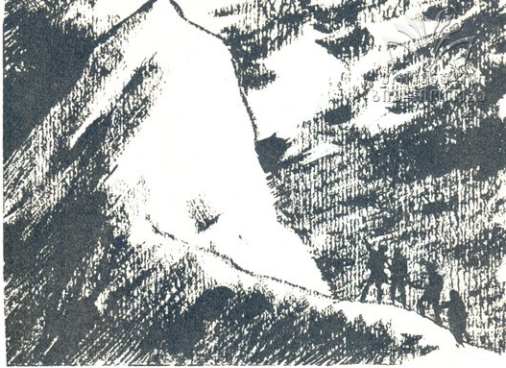
„პროხოროვის კლდე“, — ასე უწოდა ხალხმა უთანასწორო, გმირული ბრძოლის მოწმე ფრიალოს და, ამით საუკუნოდ უკვდავყო უშიშარი ბოლშევიკი მებრძოლის სახელი.

გიორგი ავალიანი.

მახტავი ბაიოზ ფოსიოვილი.

დივანის ტუსაღუხი

მ ო ტ ხ რ ო ბ ა

გერ ვიტყვი, ავი წინათგრძობნა მარტო მე შემომიჩინდა მეთქი. პირიქით, დარწმუნებული ვიყავი, რომ ყველა, მათ შორის ძია შიო და გერა ხელმძღვანელიც ანაჰლე ფიქრობდნენ, მაგრამ მიზანი უკვე ახლო იყო და მწვერვალის დაპყრობის სურვილი ჩვენდა უკეთესად წინ მიგვეფეხებოდა.

„ცოტა კიდევ; ბიჭებო, სულ ცოტა მოითმინეთ და აბა, მივდივით!“ — თითქოს გვეუბნებოდა ძია შიო და ცულის პირიქით აღუტისო თხემს მგლური ნაბიჯით მიჰყვებოდა.

კულდასმა ქარმა ორჯერ-სამჯერ მილაგრა და დავიბებრა და კინალამ კლდეზე გადავყარა. უძირო ხრამი სულ ახლო იყო — ერთ ნაბიჯზე...

სიცოცხლისგან საცოდავად მოკუნტული, თავით ფეხებამდე თოვლის კაცივით გათეთრებული კოტე ვეშაპელი ისევ გაჩერდა და სასუნიან ქარს მამინვე შურგი მიუშვია. ნაქსოვი ქუდი ყურებამდე ჩამოეფხატა და თვალები ძლივს უჩანდა.

— რად გაჩერდები? — გაითხე მე, რადგან ხოშკაკალას მსხვილ-მსხვილ მარცვლებს ქარი პირდაპირ სასხეო მყაროდა და წინ კოტე ვეშაპელის შურგის გარდა ვერაფერს ვხედავდი. კოტემ უკეურდად მიასასა, ხომ სხედვ. სხეები გაჩერდნენ და მეც გაჩერდიო. სიცოცხეს ისერივად გაემწარებინა, აღარ იცოდა, რა ექნა.

მეც გათორკვა, რის გამო შფერებულეყავით.

სულ წინ მიშაპელი ძია შიო ყინულის კედელს მისდგომოდა. ეს თვით მწვერვალი იყო. ჯერ კიდევ თბილისში ნანახი ფოტოების მიხედვით ვცაღე ამ ადგილის წარმოდგენა, სადაც ახლა ვიდექით.

ოცი თუ ოცდაათი მეტრი, რომელიც მწვერვალის უმაღლეს წერტილს გარშორებდა, მთელი გზის ყველაზე ძველი მონაკვეთი იყო. მარალად ცულის პირივით ვიწრო თხემიდან ასული მთამსვლელი ყინულის კედელს სამხრეთ-დასავლეთისაკენ უნდა გაეყოლიდა, რათა ამით გზა გაეადვილებინა და, ბოლოს და ბოლოს, მწვერვალისათვის არა აქეთა, არამედ უკანა მხრიდან მიეღწია. მაგრამ მწვერვალის მთელი სამხრეთ-დასავლეთი კალთა, თუ შეიძლება შეველა კედელს კალთა ეწოდოს, ხეობის ფსკერიდან ამოზრდილი კლდეების გაგრძელებას წარმო-

ადგენდა. შენს მტერს, თუ იქ ხიფათი შეგემთხვია ძალიან ცოტადა დაგრჩება გადარჩენის იმედო. მთავარია ოსტატობა და გულის სიმაგრე: თავბრუდამხვევმა სიმაღლემ არ უნდა შეგაკეროს.

მუდამ გაბედული და გასაჭირში წარბეზებული ძია შიო სწორედ კედელთან იდგა. მწვერვალის უკანასკნელი მეტრების დაპყრობისას ძალზე ცუდი ამინდი დაგვეცწრო. ამაზე ცუდ ამინდს ველარც კი წარმოიდგენ. ქარი იქაურობას გლუვდა და ყოველ წამს უფსკრულში გადავდებით გვემუქრებოდა. მწიფე კუნთის სიმბსო ხოშკაკალა სწორედ სეტყვასავით მოდიოდა და ყინულს მჭარავდა. ანასვლელად ისედაც ძნელზე ძნელი და მისაარიდებელი მყინვარი ამით კიდევ უფრო საშიში ხდებოდა.

მამ, ჯახირითა და ვაინარობით აქამდე ამოსულები უკან შერცხვნილი უნდა დავბრუნებულეყავით და ჯიხარიაზე სულ ბოლო ჯარის ნაწყობ მთამსვლელიცაა მიერ დატოვებული წვილი, რომლის ბარში ჩატბა მწვერვალის დაპყრობის უტყუარ საბუთად ითვლება, მწვერვალსვეც ხელუხლებლოვ დაგვეტოვებინა? გულში ყაზბეგულ მეტეოროლოგებს ვესაყვედურებოდა. მათ რომ ხეირიანად გამოეყვითათ მოსალოდნელი ამინდი, ვითომ ჩავკვარდებოთ ამგვარ გასაჭირში?

ყინულის კედელთან დიდი სიფრთხილით მოგვრფოვით და შეფიქრიახებულ ძია შიოს სმაგაკმენდილები მივანერდით.

— მამა! — სსგებზე ადრე მერაბმა დაარღვია სირუე და ძია შიოს მიმართა. ყველამ მას შევხედეთ. — თუ ნებას მომცემ, მე ავალ მწვერვალზე. თენგიზი მოდის...

ძია შიომ შვილს მძიმედ ახსდ-დახსედა. თქმით არა უთქვამს რა, მხოლოდ ფიქრიან თვალებში სინათლის სხივი მოემატა.

მერაბს აღტაცებულად და, რა დასამადა, ცოტა შურის თვალთ შევეჭკერილთ. ის დღეს ნამდვილი გმირი იყო და ვინ არ ინატრებდა თუნდაც ერთი წუთით მერაბის ადგილზე ყოფნას!

— რას იტყვი, გატაცებო? — ძია შიო დახარჩენებს მოგვიბრუნდა და თვალებით გერა ხელმძღვანელი მოძებნა. — თუ გინდათ მართალი გიხიროთ, მე ვერ ვუარვ კვავუს გზის გაგრძელებას. ძალიან უფშური ამინდია.

— ცოტა შეგვეცადა, ბატონო შიო, ქარი მაინც ჩადგეს, — გაუბედავად თქვა გერა ხელმძღვანელმა.

ნეტაც არ უოქეა. გერა ხელმძღვანელს გულწრფელ პატივს ვცემდი და ამ სიტყვების გაგონების შემდეგ მან ბევრი დაპყრობა ჩემს თვალში.

— სად მოიციდი აქ? კარავს ვერ გული. არც ადგილია და ქარიც არ დაუტყლის გარულას.

სახე მოვახრებე. კოტე ვეშაპელი მგონი რადაცას ბუტბუტებ-

და. გამოსარაკებად ვერ შევებდეთ. თუ რისამდე გარკვევით თქმა უნდა, ჩვენს დაუხმარებლადაც მწვერივად იტყვება. ასეთ დროს დიდილი კოტის სასირცხვილო მიიანდა, მაგრამ გამბედაობა არ გამოიხატა სხვათა გადასარებად რაიმე ვიწვე. იცვალა და უნდა აუბრუნდებოდა კიდევ ანთვებამა. აქ ხომ სიტყვა და საქმე ერთი იყო!

— ვინ მოიდა კიდევ? — უკვებ თენგიზის ხმა და დარღვივა წამიერი სიჩურე, — მე და მერაბი ასვლას ვიწყებთ!

კიდევტი არავის დაუბრავს. გამწვერივად და ენაჩაგრანდელი ერთდერთ ერთ ადგილს. შემდეგ ბევრი ვიფიქრე, მაგრამ ვერაფრით ვერ ახსენი ჩემი საქციელი. რაღაც მომივიდა, ნამდვილად რაღაც მომივიდა. არა იმდენად თავის იმედზე, არამედ სურვილმა, ყველაზე გამბედულთ როგორც არ ჩამოვრჩენოდი, წინ წამომავდი და თენგიზისა და მერაბის შუა უსიტყვოდ ჩამაყენა. მერაბმა თავალი ჩამიკრა და გათომილი ხელი მომიხვია, ხოლო თენგიზმა მხარი გამკრა. ეს ჩემთვის ყველაზე დიდი ჭრილობა და გამწვევება იყო.

ბათრი შევიშუბუქეთ, თბილისურები და მიძიმე ნართები კედლის ძირში დატოვებულ, სადაც ჯგუფის დანარჩენი წევრებს უნდა მოეცადათ, და ასვლას დაუყოვნებლივ შევდგომით.

შემდგომ თოვლწყაროები ყოველი კაცითვის გამაგრებული იყო. წირაბი კბილს ძლივს იკიდებდა. კედელზე ძალიან ხელა მივიწყვდით. უკან მოინდევადე და თითქოს ისევ იქ იყავი, სადინებაც რამდენიმე წუთის წინ დაიწყე ასვლა. სიცივის იქნებ ასე არ შეგეწყებებინებ, სუკსანიან, ძვალ-რბილის გათომილი ჰაირი რომ მაინც ჩამდგარიყო. ისედაც ძნელად სავალ კედელზე ასვლას პირი ორმაგად უფრო ათულებდა და უშიშროების სათვის სრუტას დიდი დრო მიჰქონდა. ვიდრე თინძი — მერაბი, თენგიზი, მე და ძია შიო, რომლებიც ამჯერად დაწინაურებულს მოიჭირებ ჯგუფის ჩამცვლბა არჩია, მწვერვლის სასწრაფო-დასავლეთ კედელზე გავიდოდით, ვიგემაო ხომეკაალა თოვამ შესვლავა. თოვდა დიქადა, უშმაურად, გულდაბულ, როგორც მხოლოდ შუა ზამთარში თოვს და, ისე ჩანდა, კარგა ხანს არც გადაიღებოდა. ირგვლივ ყველაფერი თეთრი და მიჭერუ-შებულ იყო. ვერავდით მხოლოდ მყინვარის იმ ადგილს, სადაც ფეხი გვედგა, გაყინულ თოვს და ერთმანეთს. სხვა ყოველდ რისხვრ ნისლიმ გამდნარიყო.

კედელზე პირველი მერაბი მიზობდადა. მე მას კვალდაკვალ მივეყვებოდი, რადგან ძია შიომ თენგიზი უკან გადაიყვანა და, რაც უფრო ზვეით და ზვეით ავდიოდე, მერაბის გაბედულება და შეუდრეკვლობა მით უფრო მეტად მანცფივრებდა.

„ასეთები არასდროს არ მარცხდებიან! — ვფიქრობდი და უშიშარი მეგობრის შემყურეს თავადვე გაბედულება მებატყენოდა, — რას იტყვავა დეიდა მაკო, მერაბისა და ციციანის დედა, ახლა არა სამდამ ახლოს ყოფილიყავ და დავაგასეთო?“

იქნებ კიდევაც შემიწებოდა და გულში გაფიქვრა — არაფერი მოიწოდო, შეიძლება ჩემად დაეყენება, ვაი, შეილებოო, მაგრამ სიანხვე ნებას არ მისცემდა ხმა ამოეღო და დედობრივი წუბილი სხვების გასაგონად გამოთქვავ.

რა დღეში იყო ასეო კოტე? მისი ბედი სულ რამდენიმე წუთშია გადაწყვიტა. ის წუთები მისთვის და ყველა ჩვენგანისათვის საბედისწერად იქცა. რა მოხდებოდა, მასაც რომ გაეცადა და ძია შიომთან, თენგიზთან, მერაბთან და ჩემთან ერთად მწვერვლის დასაპყრობად წამოსულიყო? ალბათ, არაფერი... ფიქრში გართობდა რამდენიმე ნახევარ ისე გაეკეთებ, არც კი გახიოდა. ჯერ გამოფხვიზოლდი და ქვემოთ ჩავიხედე. მყინვარის ბედი დადგა შეფრთხილ ძია შიო იდგა და კედელში რკინის პალის ამაგრებდა.

მხოლოდ ახლა მივხვდი, რად არჩია ძია შიომ უკან ჩამორჩენა. ზამბარასათი დაძაბული და ყურადღებად გადაკეცილი თოვის წვერის დარტობდა. თუ ვინიმეცა, წინ მიხაგვლიათა ჩრთვლინებ კედელს მოეწყვდებოდით, მთელი მოხერხება და სი-

მარდ დაუყოვნებლივ უნდა გამოეყენებინა, თოკი თუკლმინ დაქმნა სამსახურში ავიკრიბო და ამით თავიანდ აეცილებინა ყოველ წამს მოსალოდნელი ფაქტობაი.

ზემიდან სტეპა მომესმა. ახიხელე და გულგახებელილი უფროდ ავიტრის მიფრავილი, იმ ადგილზე, სადაც ორი-სამი წუთის წინ მერაბი იდგა და მორიდ საფეხურს ჩებდა, გაბიშული თოკი რომ არ დაწებანა.

რა მოხდა?

კედელი, ალბათ, გათავდა, მერაბი ყინულის ლავგარდანზე გადახვდა, თვალს მიფურავა და...

— მერაბი უკვე ავიდა! — იმ წამსვე დაეიხავლე და გულმა ისე ძალგზად დამიწყო ძებრა, კინაღამ სატულუდან ამოიფრავა, — ძია შიო, ავიდა მერაბი!

წელში ჩაბმულმა თოვმა ზემოთ ამქაა. გონს მოველ და ახალთ კედელი გაბედულად მიეწვიდი მომდევნო საფეხურს. მერაბი ზემოდან მებსმარებოდა, უფრო ღონივრად და ღონივრად ქაჩავდა თოვს. კიდევ ცოტაც და ყინული კედელში ამოიჭრებოდა უკანასკნელ საფეხურზე მუცლით გადავხვდოდი. მხავი პირქარი, აქმდე რომ თანაზრად უბერავდა, ჩასაფრებულ მონადირესავით წამომიხატა და ისედაც გათომილ საჩუქე თოვლის საფარც მიაყარა.

— დაილოდე, ზეზე უნ დედი! — სადაც სულ ახლოს დიაცივრა მერაბმა, — პალო ჩაარტევე ამ ადგილზე!

გა ჩოვა-ჩოვით განვარტედი. დაღლილობისაგან გულმომგანძრული ქოშინით ვესუბრებოდი და ნოტო პაერს მავრს ვცვლავდი. ღონე მოვიკრიბე და ცოტა ხნის შემდეგ, როდესაც პირწამასხვად რკინის პალო ყინულში ღრმად ჩვიდა, მერაბს სიცივისაგან შევიკლიო ხმით ვთვთხე:

— შეწვერალივა? უკვე ავედით?

მერაბმა რაღაც მითხრა პასუხად და, როგორც იქ — ყინულის კედლის ამოსავალში, ხელი მომხვია. ქარის დღეშილი მხოლოდ უკანასკნელი სიტყვები გავიკრინე:

— ბიჭო ყოფილხარ. ყოიბა!

თვალეში სისხრულის ცრემლები ამეცოდა. თავი წუთით ამოჯახის, დეიდა მაგოსა და ძია შიოს საოცნებო და რადიკ იღუ-მალე მიმოსვლილობით სასვე ოჯახის წევრად ვიარტყინე. მე თითქოს უკვე შემიძლო ხსნად მეწოდებინა დეიდა მაკოსათვის სიტყვა „დეიდა!“ და ამ ერთადერთ სიტყვამო ჟერანანული სიბოთ და სიყვარული ჩამქეცოვა.

— თოკი დავაგა? — პასუხად მხოლოდ ეს მოვეუბნე მერაბს და ავირდე დამიცივრა, რას მებტყვდა, თოკი მარჯვედ ჩავამარ-უქვეთ და პალოზე დავამავრე.

თენგიზი და ძია შიო ლავგარდანზე თითქმის ერთსა და იმავე დროს გამბედივდნენ და უნლვე ჩვენ მოგვამურეს. მე და მერაბმა ყოინან ატყენი. თენგიზმა თბილისიდან ამ წუთის აღსანიშნავად წამოხვეული საშაშაზელი მონადირავა და ორჯერ ზედიზედ გაისროლა. ჯადილი ჩამუქებულ სივრცეში წყვილი ანთვებული წერტილი აიჭრა, მწვანებ და ცისფერი, აიჭრა, პარასოლსებრივ მრუდე მოხანს და უსვარული გადავიდა. თითქვე ვდრიალობდით, თვით ძია შიომც კი, ხელისივე გადას-ვეულინი ფერხვრის უგველიდით და ამოხშივე არ ვაგვდებდით, რომ ხარაქინანად თოვდა, წყვეული ქარი კი გამზამგებით უბერავდა.

ქარმა ქვესტყნულიდან საშაშხო ვვირილი და ყოინან მოიტკანა. მამ, ძირს უკვე შეტყით მწვერვლის დაპყრობის ამნავი და გამარჯვებულმა ყოინანს ყოინითვე ეხმარებოდნენ.

ძია შიომ დრო მანიდა მოიკათა, როდესაც მყინვარის სამხრეთ კედელზე გადმოვივლიდი თოვის სულ უკანასკნელი ჩამო-ტყვა და ფეხი თოვლით დახლწარებულ კლდეს შეხვო. დაღა-

მებას ბეჭერი აღარაფერი ავლდა საკუთრივ მწვერვალზე ასვლას და იქიდან უკან დაბრუნებას სრული ორი საათი და იყდასთუთხერი წუთი დასჭირვებდა. სწორედ გაოცებული დავრი. როდის გაიარა ამდენად დრომ! სრული ორი საათი და ოცდაათხუთმეტი წუთი სიკვდილისა და სიცოცხლის წლებრულვი ვიდრედ და სამკვდრო-სასიცოცხლო ჭიდილში სიცოცხლემ გაიმარჯვა!

ბიჭებს ლოდინისაგან ქანკი გასწვევებოდათ. ჯოჯობეთურ სიცივეს, რასაც ერთ ადგილზე დგომა აორკვევდა, თავის გატანა. რადმიერგრემ ცეცადით კარვევის გამულა და შიგ თავისი მუფარება, მაგრამ ამაოდ კოტე ვეშაპული გაჭირვებულბულაყო. აგრეს ვფიქრობდი. ჩასყავებოდა გერა ხელმძღვანელის, გინდა თუ არა, ახლავე მწვერვალზე ავიდეთ, ან ამ ურთში უკან დაბრუნდით. გერას, აბა, როგორ შეველო ნებას დაპყოლოდა. თუ ასევა სურდა, კოტეს ეს სურვილი ადრევე უნდა გამოემდგაგენინა, ვიდრე ჩვენ ისევ ყინულის კედლებმა ვიყავით, ხოლო რაც შეეძება დაუყოვნებლივ უკან დაბრუნებას, მწვერვლის საიერიზოდ წასულბის მარტოლმარტო ხომ არ დაგვტყუებდნენ. თუ უტყუებდა ასევა შეშუქლით, ჩამოსვლასაც რაგირებდ მოახერხებენო, ხმას იმალდებდა თურმე კოტე და თავისი ახირებული მოთხოვნის შესრულებას უფრო პიუტად მიითხოვდა. ბოლოს, ამხანაგებს დამტყუებოდა, მარტო წავაძლი. როცა უკრა არავის ეთხოვებინა, მართლა დაშვებლიყო თვადღება. გერა ხელმძღვანელს ბიჭები გაფურთხილებინა, ყვები არ მოეცალათ. სხვების დაუხმარებლად, სულ ერთია, კოტე შორს ვერ წავიდოდა და თავისივე უსაქიქლობით შერცხვენილი, უკანვე დაბრუნდებოდა.

ეს რომ შევიტყვე, გული ავმა წინათგრძობამ ამიკანკალა. იქნებ იქნებმე წინაშორწმუნებობად ჩამოხართყას, მაგრამ ჩამდე ვინდა ვიჭავა წინათგრძობა თუ რაღაც ამის მსგავსი მანდილოლად არსებობს. ადამიანი აუხსენელი ალბითი თუ გემით გრძობის მოსალოდნელ სამშობროს, გრძობის ბუნდობლად, კონკრეტად, როგორც ხალხში იტყვიან ხომლმე, და ყუფანბნის გადადგას თუ არა ის საჭირომანო ხანიჭი. აშკარად საჭირომანო ხანიჭი უნდა გადადგმული იყო. კოტე ვეშაპული პირქუშ მწვერვალის მოსალოდნობამ გვეხლდა და შინ დაბრუნებამდე, სადც ცხელი ვანხამა და ძვალ-რბილის ვათობა გველოდა, წინ ძნელი და სასიათო გზა გველო.

მე რომ ყინულის კედელზე ჩამოვცოცდი და სიცივისაგან გათხვეულმა ბიჭებმა ხელი მომაშველეს, კოტე ახალი მოზრუნებული იყო. მთვე თენგიზი და მერაბივ ჩამოყვანე გალიკულ თოვს. კოტე ვეშაპული არცისი არ მოგაკვარებია. ზურგშექცევით იდგა ქარავზე და, თუცა სქელი ნისლის გამო ირგვლივ არაფრის დანახვა არ შეიძლებოდა, დაიხენბით იყურებოდა სადაღე ქვემოთ. მოფერებისა და ლოლიავის თავი ვისა ჰქონდა. აქ ყველა მამაკაციები ვიყავით და ყოველი სიძინელ მამაკაციურ შეუყოვნებლობით უნდა გადადგებოდა. ფეხზე თხილამურების მოვირება და წინ ისე გავედ, კოტეს ან გამიფრთხილებინარი. თავს რატომღებე დამხამავედ ვგრძნობდი მის წინაშე, თითქოს რაღაც წამართმობის ან მომჭარბის. მე ვიცოდი, რომ კოტე ახლა უნებურად იყო, უფრო უბედური, ვიდრე ვისმე შევიძლო წარმოედინა. მის სასოწარკვევას ერთიორად ამძაფრებდა ის გარემოება, რომ ციცი აქვე, მამვილი ჯგუფის ბანაკში იყო და მოუთმებლად მოელოდა მწვერვალიდან ჩვენს დაბრუნებას.

გავჩირდა და მოვიხებდე კოტე იმავე ადგილზე იდგა და ისევ ყოზრლი ღრუბლებით ჩახავებულ უსფარულზე იყურებოდა. ემანდ სისულელი არაფერი იფიქრის შეთქი, გამიძლევა და უნდა მოგვტარებოდა.

— რას უყურებ, ბიჭო? — ვკითხე ცოტა არ იყოს შემფოთულბა.

— შენი ჭკუის საქმე არ არის! — მომივლო მან და ზურგის შემოქცევა დააპირა, მაგრამ ვერ მოახერხა, რადგან ფაფკე

თოვში ჩაფლული თხილამურები ამის საშუალებას ვერაძლევდა.

— თავი დაანებე სისულელებს, არა გრცხვევინა?

— თქვენ უნდა გრცხვევინო!

კოტეს ხმამი დაგებებული ბოლმ და ნაღვლივ გაისმა მივხვიდ, ძლივს იკავებდა თავს. მარტო რომ ყოფილიყო, ალბათ, პირვეე ჩამშობილდა თოვლში და გულის ჯარს ტირილით მოიხსნებდა. ენა დამაბა. ვეღარც კი ვკითხე, ვის გულისხმობდა ამ „თქვენში“! — და ან რას გვითვლიდა დანახულბად.

— მოიცა! — დაიძახა ამ დროს გერა ხელმძღვანელმა, — ჯერ წასვლა არავინ გაბედოს, ყველა ერთად წავალთ!

შეყოფებდა ყინულის კედელზე გადმოვიდებული თოვის მოხსნამ გამოიწვია. შეიძლება კიდევაც მიგეტყუებინა. გაყოფილ-გახვებებული თოვი მძიმე და ძნელი სათრევი იყო. მიახლომ ქვა ააგდო და თარი შეუშინა: ყველაფერი თუ ასე გზადგავ ვანიბით, შინ ცარიულ-ტარილი მიგტანტალდებოდა. დრო არ იცდებდა. ბინდელ მოგვევალა. ქვემოდან ამოვლისას გატანილი კვალი ფაფკე თოვლს ამოვსეს და უკვე აღა ჩანდა. ბინდში ფანტალები ძლივსგასვინი სხრალით მოფრინავდნენ და უკვე ამოვსებულ ნაპარლებს, ცილის ქიმბებს, შურთებს და შეველდა ჩაბოწლილი სხრამების კლასბ კედლებს ვფინებოდნენ.

კოტეს უხმოდ მოვიცილი და მწკრივიმ ადგილი დავიკავე. ნეტა რამდენ ხანს მოვანდომებდით ჩასვლას?

— მიახლომ შეველო მოკლე გზა აერჩია. იქ, სადაც ასვლა ჭირს და ხანდაზან, თუ არსაიდან შეიძლება, იქნებ შეუძლებელიც კია, დამებო ადვილზე ადვილია.

მაგრამ ეს თოვა და ქარი?

თავი სიმაგრში მეგინა. ნუთუ უკვე ვიყავით მწვერვალზე, უძნელესი საქმე მოვილიეთ და ახლა უკვე ვერუდებდით? წამებრი სიხარული ისევ კოტე ვეშაპლის გახსენებამ მომიხანამა. რა დელ უმეღით კოტეს? მას აპირებდა? იქნებ უპიჯობი იქნებოდა, ჩემი შეშუქლია უდრისთვისათვის და უმჯობესა და ყველას ერთად ვეგეოქმედა ამხანაგის გონზე მოსაყვანად? ვაითი მეზე გვიან ყოფილიყო. ნეტავი კი ჭკუა მეხმარა და ეს გონებრივი განზრახვა ბოლომდე მიმიყვანა. ამის მაგიერ თავს შევიბრბოდი, ე რა სულელინი აზრები მომდის-მეთოქ. უსიანო მებნო ფიქრების გასაფანტავად ჯობს დაჯავრული ხელი წინ გავიწვდინე და დავაკვირიდი, აბა, თოვილი როდის გაათორებდა.

„ვაიზე, როგორ თოვს! — გამიძლევა და უცხარეი სიღრისის ფეფქებს განვფიფრებულ დავაკვირიდი, — საღამომდე თუ ასე ბარნდა, მშვიდობით. გზას ვეღარ გავიგებთ!“

ფიფქები მართლა საკვირველი სახანავი იყო. თვალბში სველი მუშტი ამოვისვი და ახლა ზემით ავიხებდე. უჩინარ ცაში თითქოს ვიღაც გლიათი ფაფკემდგამდა მის არხედ და ტრიან-ტრიანოლი წამოსული თვალბების მაგიერ მისას და მარს ეს დიდრბი-დიდრბი, ვაჭკაცის ხელისგულის სიფართო ფიფქები ვიფინებოდა.

უკან მოვიხებდე. მიახლომ და თენგიზს თოვის დაკვეცა მოთავიხებდა და ახლა თხილამურის თასბში ისკვინდნენ.

— მიიხედ-მიიხებდე, ვაჭკაცებო, ხომ არაფერი გვჩრება? — დაიძახა რომ შიომ და კლდეზე მიყუდებულ ჯობებს მისწავდა.

— ყველაფერი რიგზეა! — გაისმა აქა-იქ.

— მამ წავიდით. მომქეც! — ერთი დაიღუნა და გვერდით ტყვიასავით ჩამიქროლა. მას მიყვავ თენგიზი, მერაბი, შემდეგ მეც, ამ წუთში მხოლოდ ქარის ყრუ ზურუნნი და დროდარო ბამბუკის ჯობების ჭახტუნი მესმებდა. წინ თოვისის კორიანტული დაგდა. ოდნავ წინ გადაქანებული მერაბი მივ გაუხვია და წამით თვალთავან დამეჭარბა. მისე იდგე მოვალდე თვალ. კობლზე მწვერივად მოუჭარბა, კვლავ თოვისის კორიანტული დაყვავ და წვეილი თხილამურისაგან გატანილ უსწორმას-

წორი კვალს მარცხნივ გაჰყავდა. ტანის სიძიმე მეც მარცხენა ფეხზე გადავიტანე და მიწას ვაგვეკარი. მოხვედრისას მაინც დაფინახე — ხრამის პირზე თოვლი ჩამქლეულყოფი და ნაფლეთ-ნაფლეთ ნაპარლში წვემოდა.

ძია შიოს ათიოდე წუთის შემდეგ წამოვიწვიეთ. მძვინვარე ქარისაგან ალოკილ ბეჭეზე მთელი გუფი მოგროვდა. ქარი ახლაც გამტეტეულად უბერავდა, შურთებით და ნამეწყრალებით დაბრულ კალთებზე თოვლს ხვედა და ჰაერში ატრიალებდა. ძია შიომ უსიწყვოდ მოგვავლო თვალი, ყველა აქ არის თუ არაო და მეზე ხმადავლა გვეითხა:

— დანარჩენები? ერთმანეთს გადავხედეთ. თითქოს არავინ გააკლდა. უცებ ვიღაცამ დაიძახა:

— გერა ხელმძღვანელი არ მოსულა! ამის გაგონებაც იყო და თვალებით კოტე ვეშაპელი მოვძებნე. წარმოიდგინეთ ჩემი განცვიდრება, როცა ძია შიოს ირგვლივ თავმოყრილია შორის ვერც ის დაინახე. კოტე ვეშაპელის არყოფნა უმაღლესი სხეებმაც შეიძინეს და დაუყოვნებლივ მოახსენეს ძია შიოს. გერა კოლონის ჩამკეტად იყო. როგორ ჩამორჩა? „კოტეს გასო!“ — გამთილვა მე, მაგრამ ეჭვი ამხანაგები-სათვის არ გამიმტლავებია.

— მოვეუცადით, იქნებ ახლის მოდიან სადმე, — თქვა ძია შიომ და თავი უკან გადასწია, რათა უფრო შორს გაეხედა. აქ სად რას დაინახავდი, როცა გადაუღებელ თოვალში ორ-სამ ნაბიჯზე არაფერი ჩანდა, — ვინ ვის წინ მოდიოდა? რომელმაც დაინახეთ ვეშაპელი უკანასკნელად?

ხმა არავის ამოუღია. ჩანდა, დაცურების წინ ყველა საკუთარი სასრუნავით იყო გართული და ვეღარავის მოეგონებინა, ვინ ვის შემდეგ იდგა.

— კარგი! — ისეთნაირი მოჩვენებითი კმაყოფილებით თქვა ძია შიომ, თითქოს ესაა, ძალზე სასურველი ამბავი შეატყობინეს და გულიდან ჯაჭვი გადაეყარათ. — აქედან ფეხს ნურავინ მოიცვლის. ახლავე აქ გაჩნდები!

სიტყვებით დამთავრებული არც კი ჰქონდა, ჯოხები დაიბიჯა და მწვერვლისაკენ შემობრუნდა. ხმაშალალი საყვედური კოტე ვეშაპელის მიმართ არავის გამოუთქვამს. დანამდვილებით არავინ იცოდა, მართლა შეემთხვა რამე თუ განზრახ გვიბნევდა გზა-კვალს. გულში მაინც ყველას ერთი და იგივე ბოლბა გვიტრიალებდა: „ძია შიოს სამაგიეროს უხდის. ვერ უპატებიან, მწვერვალზე ასვლა რომ არ შესთავაზა!“

მერაბი ჯაფრისაგან გაშრა. თენგიზი ხმაგაქმნილი იდგა და თბილამურების კვალს გაჰყურებდა. მას უკვე ავსებდა თოვლი. უკეთეს გუნებაზე არც სხვები ვიყავით. გუყურებდით, როგორ თანდათან გვემორდებოდა აღმართ-აღმართ მიმავალი ძია შიო და გული გვეკუმშებოდა. მალე ის რუხ, ბუნდოვან ლაქათ იქცა და მეზე სულ გაქრა.

— უნდა წავყოლოდით! — წამოცდა თენგიზს.

ეს ყველას აზრი იყო, მხოლოდ აქამდე გამხელას ვერაგინ ბედავდა. უამინდობამ, სიცივემ და შიშოლმა — გამოქვაბუ-

ლიდან გამოსვლის შემდეგ პირში ხეხში არ ჩაგვეკარებინა ისერიად მიგვასუსტა და მოვავშოია, ყოველი ხელმძღვანელისა და შიოს გადადგმა უზომოდ გაძნელდა და სატანჯველად გადაიქცა. მაგრამ ძია შიომ ხომ შესძლო, ხომ დაბრუნდა!

— ცოტა ხანს დავუცადით, — მწვიდად გამოთქვა თავისი აზრი მერაბმა, — წაყოლა რომ საჭირო ყოფილიყო, გვეტყო-და.

— მე და შენ გავდგომოდით? — თენგიზმა ვითომ გამოსავალი იპოვნა და მერაბს მიმართა.

— თქვენ რა ხართ და ჩვენ რა ვართ! — ბიჭები აყავანდნენ, — თუ მოცადა, ყველა ერთად მოვიცდით და თუ გადაგრო-მა, ყველა ერთად გავუდგები!

მეც ამ უკანასკნელთ ვეჭურდი მხარს, თუმცა მოთმენლობა და შიში იძენდა მომერი, ხმა წამერთვა. მერაბმა შენიშვნა, რა დღემიც ვიყავი, ხელი გადამხვია და მეგობრული თანაგრძობით გადმომხვდა. იმის ღონეც აღარ მეყო, აწყლიანებული თვალები მომერიდებინა. მერაბი ხედავდა, რარიც სუსტი და სულმოკლე ვიყავი, ხედავდა, რომ ქარს, სიციფეს, რასაც კოტესა და გერა მასწავლებლის უგზო-უკვლო დაკარგვაც ზედ დაერთო, აგრეთვე ამალამდელი ღამის შოლონის, ველარ გაუქვლი და, ბოლოსდაბოლოს, მოთმინების ფილა ამეყსო.

— რა შიგვიდა, ბიჭო? — წამურჩულა მერაბმა, — ბავშვი ხომ არა ხარ?

თავი ყველას უკვე გაეცა და მიგაჩნდა და ეს „ბავშვი ხომ არა ხარ!“ ახლა დამამცირებელი და, ამავე დროს, უყინარი შეკითხვა იყო, რომელსაც ძნელ წუთებში გონზე უნდა მოეყვანებ. საპირისპირო რამ მოხდა. რაღაც ეშმაკად გული ამიჩნდა და კინადამ საქმეები ავსოქეუბდი. თვითონაც არ ვიტი, როგორ მოვხარებ თავის შემაგრება, როგორ არ შევცნვი. რა მატარებდა? ყველაფერი მერაბის აღრისნარევი თანაგრძობის გამო მოხდა...

მტანჯველმა ლოდინმა არცთუ ისე დიდხანს გასტანა. მწვერვალის მხრიდან ჯერ სტვენა და შემდეგ ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ძახილი გავიგონეთ. ძია შიი იყო თუ კოტე და გერა ხელმძღვანელი გვეძახდნენ? მივბეში დაძრულ ხმას ქარი იტაცებდა, ხვეულებისსაკენ მიაკანებდა და იქ, როგორც ცარიელი ქვევრები, დაუსრულებელი იმორებდა. გამოვკასუხეთ. ბინსა და სქელ ნისლი ჩანოქმული ხეხეულები უამრავა გადაამხილმა და გაღმობახილმა ააგო. თენგიზს გულმა ვერ მოუთმინა. პირი მწვერვალისსაკენ ქშა და, რადგანაც სხვაგანაირი სიარულის საშუალებას გაჩაჩხული თხილამურები არ აძლევდა, აღმართს ბაჯბაჯით აუყვა — დღემში გადავიხედავო. ხმა თუ ხმები დუბიდან მოდიოდა. თენგიზს სხევებაც აუბეს მხარი. იმ ადგილზე, სადაც ძია შიში დავეტოვა, მარტო მე და მერაბი დარჩინი. ხვეულები ახლა უფრო გაალმასებოთ ეძახდნენ ერთმანეთს და გუშასავით აფორებულ ხმას ხელიდან ხელს აწვდიდნენ.

ნისლიდან ორი მოთხილამურე გამოიჭრა და შემხვედრით შემოუერთდა. ვიდრე ელდანაკარავი წამოვიძახებდით, მესამე რა იქნაო, მესამეც გამოიჩნდა. ეს ძია შიი იყო.

როგორ მოგვეჩვენებ ასე მალე? სად მიაგნო ძია შიში უკან ჩამორჩენილებს? ამ ამბის შეტყობა ყველას გულით ეწადა, მაგრამ ცნობისმოყვარეობის დასაკმაყოფილებლად ახლა ზედმეტი წუთის დაბარჯავ არ შეიძლებოდა. ხელუ კოტე ეშმაკული, ეს მოუქნელი მარტორჭა, თვით ვერასაც გათვამამა და რაიმე აწყენება? არა, ახლა ნამდვილად არ იყო გამოძიებისა და მოუხმების, ვისიმე დასაძარცვების დრო.

სანამ მწვერვალისაგან აქამდე ჩამოვალევიდით და შედევრ

ძია შიი უკან ჩამორჩენილებს დაგაწვედა, ცოტა დროს როდი გავლო. ცხრა უკვე სრულდებოდა. კიდევ ორმოციოდე წუთიც და პირლია უფსკრულების თავზე ღამის წყვდიადი ჩამოწვევბოდა და უფვლოვს უჩინარს გახვლიდა. ღამის გათვების თადარიგი ახლაც უნდა დაგვეჭირა. ან გამოქვაბულისათვის უნდა მივეგვეთ სადმე ახლომხლო, ან მოვარებულ ადგილას მანინ ჩავსულიყავით და, მიუხედავად გადარეული ქარის წუხუნისა, როგორმე კარგები გავეშალა.

ძია შიში ბიჭები გაგზავნა ადგილის დასაწვერავად. ისინი მალევე მობრუნდნენ. ათიოდე წუთის სავალზე ყოფილიყო პიტალი კლდე, რომლის მისასვლელი ქედის ამ ადგილიდან თითქმის არაფრით განსხვავდებოდა და, დროის მოგების მიზნით, ჯობდა, კარგები აქვე გაგვეშალა. თუ ამ უდაბურ ადგილზე დაბანაკებას რაიმე მოსაზრების გამო არ ვინდომებდით მაშინ კლდეზე ჩასვლა უნდა გვეცადა. ეს დიდ დროს წაიღებდა და, ვეცე რომ არა, წყვდიადი დამეში შეეულ კლდეზე დაშვება ხურობა საქმე როდი იყო.

შეთანხმდით, ბარე მოგვეხსნა და ვიდრე ისევ დიდსული იყო, კარგები გავეშალა. გაჭირვებული კაცი ახლა თუნდ თოვლზე მივედებოდა და მკვდარებით დაძინებდა, თუკი დიღამდე მართლა მოვიცდიდით და წინ აღარ წავიდოდით. აბა, ვინ წარმოიდგენდა, თუ ქედზე კარგების გაშლა სადავადარაბო გახდებოდა და ჯოჯოხეთურ ქარსა და თოვალში სიკვდილს მოგვანატრებდა. ჯერ იყო და, ქალის ვერ მოვაკიდებინეთ პირი. სადაც დავავართ, ყველანა გაყინულ-გასცივებული მიწა ან კლდე შევცვდა. იძულებული შევიყინეთ კარგის დასადგმელ ადგილას თოვლი საგულდაგულოდ გადაგვეშვება და ნაპარაკების ძებნა დაგვეწყო. უამისოდ თოვლებს გამოსამბელ ქალის ვერ ჩასობდი რა კარავი, რომელიც გასწისთანავე პარაშუტებით გაიბერებოდა, რით გავეჭვებინა!

ორი ნაპარაკი, როგორც იქნა, მოგახსეთ და მანშენე ჩაგვედეთ შიგ თავმოკაუჭებული რკინის ქალოები. მერაბმა ხალთის თავი მოხსნა და კონსტა დაკეცილი კარავი ამოაძვინა. კარვის კალთებს სამი ბიჭი ჩავეჭიდეთ. მეოთხემ, თვით მერაბმა, თოვი დაბიჯა და თავმოკაუჭებულ კანთოს რამდენჯერმე შემოხაკენა. სწორედ მერაბის სიმარჯვემ ვეხსნა, თორემ თხი კაცი ცისქვეშ დავჩრდიდდით, ანდა დანაჩენ ორ კარავში, რომელიც მწვერვალის მთიერივე ჯაუგს წამოღებული ჰქონდა, დამე რეგრგობით უნდა გავეცათ.

ის იყო, სისხვისაგან მთლად გალურჯებულები საქმეს შეუდევრით, ქარმა ტყვიანი ადგილიდან მხეცივით დაიბნეულა და გააფორებული გვეძვრა. დატაკება აგრე არ უნდაო — უშალო პირქვე ჩავეხსეთ ნაბუქ თოვლში. ამ დროს მოხდა, რაც მოხდა: ჯერ კიდევ გაუჭიპავი კარავი ქარმა გამოვტაკა და ტლა-

შუნ-ტლაშუნით, როგორც ფრთამოტივებითი ზღაპრული ფრინველი, თვალწარმოდებელი უფსკრულისაკენ წააყრიალა.

— მომეფი, წაიღოს! — თავზარდამცემი ხმით მოგვაყვირა ძია შიომ, — არ გაინძრეთ!

ყველაზე ადრე გონს ისევ მერაბს მოეფო. თავი ოღნავ წამოიჭყო და ხელი იმ პალოსაკენ გაიწვდინა, რომელზედაც ორი თუ სამი წამის წინ ბაწარს აბამდა.

— რომელია ვე? — ისევ დაიყვირა ძია შიომ და გული მთლად გადმოგვიტრიალა, — დაწევი, მერაბ, ჩქარა! არ გესმის ჩემი სიტყვა? მოგიტაცებ!

გამომავებულმა ქარმა გაფრთხილებას და ყვირილს ყური არ ათხოვა, ხელით გვანინა, ნუ გეშინიათო და წინ გახსნა. ძია შიომ კიდევ რაღაც დაიძახა და სიტყვა შუაზე გაუწყდა. ელდა მესვა. მერაბს ფეხში ხელი ვტაკე. თავგზა ისე აშებნა, აღარც კი მესმოდნა, ეს სწორად გქენი თუ სხვანაირად უნდა მომეცულოყავი. მარჯვენა ფეხში მცე კილაც მომბლაუჭა. თავს როგორღაც მოვერიე და თავისუფალი ხელით კლდის ნაპარსს ჩავაფრინდი. ასე ჯაჭვისებურად გავიციმეთ მიწაზე. მერაბი უფსკრულს გადავადკადა, იქ კარვის დასამაგრებელ მერეო თოკს წაყვლი ხელი და ისევ ზემოთ ამოცურდა.

მერაბს ძია შიომ გაფრთხილებას და ყვირილს ყური არ ათხოვა, ხელით გვანინა, ნუ გეშინიათო და წინ გახსნა.

ძია შიომ კიდევ რაღაც დაიძახა და სიტყვა შუაზე გაუწყდა. ელდა მესვა. მერაბს ფეხში ხელი ვტაკე. თავგზა ისე აშებნა, აღარც კი მესმოდნა, ეს სწორად გქენი თუ სხვანაირად უნდა მომეცულოყავი. მარჯვენა ფეხში მცე კილაც მომბლაუჭა. თავს როგორღაც მოვერიე და თავისუფალი ხელით კლდის ნაპარსს ჩავაფრინდი. ასე ჯაჭვისებურად გავიციმეთ მიწაზე. მერაბი უფსკრულს გადავადკადა, იქ კარვის დასამაგრებელ მერეო თოკს წაყვლი ხელი და ისევ ზემოთ ამოცურდა.

ქარი მტკი გაშმაგებით გვეძალებოდა, თითქოს გადაწყვეტილი ჰქონდა, რაღაც არ უნდა დასჯდომოდა, კარავი კიდევ ერთხელ და ამჯერად უკვე სამუდამოდ გამოეტყა, გამოეტყა და სადღაც დაეკარა.

მერაბს სხვებიც წამოვიყვლეთ. ერთიმეორის იმედი ძალს გვმატებდა და გაჭირვებას გვიმსუბუქებდა. მერეო თოკიც დავაბაგრეთ და კიდევ გადაგზავნეტით თოვლი ახალი ნაპარალეების მოსაძებნად. ქარი კი იქაურობას გლეჯდა, თითქოს ცის ჩამოქცევას აპირებდა. ქარი კი იქაურობას წართმევა უკავიო და რ შეედო. უკანასკნელი თოკი დიდი გაჭირვებით დავაბით და სულისმოსათქმელად კარავს შევიფარეთ. ახალა მოვისაკლესეთ ერთმანეთი. მერაბს კარავში თოხნი აღმოგჩნდით: თვით მერაბი, თენგიზი, კოტე ვეშაპელი და მე. სამთავსულელო კარავი ძალზე დაბალი და საერთო მოცულობითაც პატარა. ორ კაცს იტყვს. იქაურობა ისე გაიტყდა მიწრუნ-მიწრუნების საშუალებად კი აღარ იყო. მერაბმა ქარსა და თოვლი ყოფნას მაინც აქ ყოფნა ჯობდა. რომელი ჯობდაო! კარავში

სუნთქვა მაინც შეიძლებოდა და იმის შიშით აღარ გაშფოთებდა, ზეზეულა მოვეგუდებო.

ჯერ დასხდომა ვცადეთ. ხალთები ქვეშ ამოვიდეთ და გათოშილი ხელების სრესას და დაორთქლას მოვყვით. ფეხის სიციფემ მაშინვე ირინა თავი. წინაღამინდელი დასველების შემდეგ წინდებს გაშრობა როდიდა ღირსებია. ვის ჰქონდა ამათი გახდისა და გამოცვლის დრო! არა და, მოყინვა წუთის საკმეფა. ეს თვითეულმა ჩვენგანმა მშვენიერად იცოდა და ამიტომ მაშინვე ფეხსაცმელს ვცვით.

ტყავის თასებში მთლად ჩაჭედდითყო. ფრჩხილებს ხან აქედან ამოვღებდით, ხან იქიდან. ამაოდი თითებში ძალა აღარ გვექონდა, კარვის სიფიწროვის გამო ვერც ხეირიანად ვიხრებოდით და ისღა დაგვრჩენოდა, გულზელი დაგვეკრიფა და სიმწერის ცრემლები გვეყვალა.

— შილი, გამოსანი. მერე მე გაგისანი, — მომაძახა მერაბმა, რომელიც, ეტყობოდა, სხვებზე ნაკლებ გაჭირვებულ არ იყო.

ჩემი ფეხსაცმელის ჩაკვანძულ თასმას წამსვე მოვეშვი და მერაბისაკენ მივტრიალდი. როგორღაც ისე მოხდა, რომ მის ფეხსაცმელს უფრო მარჯვად მივუდგე. ჯიბიდან ჯაყვა-დანა ამოვიღე და ფეხსაცმლის ყელში ჩაატეხილი თასმის წვერი ღობივრად მოვქაჩე. საშუალო გაადილიდა. მერე ფეხსაცმელსაც ამავე ხერხით მოვერიე და იმედმოცემულმა ჯაყვა მერაბს დავებრუნე. როდესაც მერაბი თასმას მიხსნიდა, მაშინდა შევინძე, რომ კარავში უკვე ჩამოხნულბული იყო. ერთმანეთს თოვლის ანარეულ შუქზე ვხედავდით. ეს შუქი კარვის შორიალბულ კარავს შემოდიოდა. ნუთუ უკვე დღამდა? თუმცა რატომ არ დაღამდებოდა, თუკი უნდა, უკან ჩამორჩენილები რომ წამოგვეწვივნენ, ცმრას თხოვნიტი უნდა უკლდა. ლამე დიდის ნუ-თამდე გასატანს. ჯერ გათენდეს და... იმას მაინც დავინახავთ, ხად ვართ!

7

— დღეს რა დღეა? — ვკითხვ ფეხებთან მორთხმულ მერაბს.

— ხუთშაბათი, თორმეტი აგვისტო.

— მე ცამეტი მეგონა. რას შვრები, არ იხსნება? გაჭირი, თუ გინდა. მოიტა დანა!

— მე ვერ გაგჭირი? მერე რაღათი შევიკრავ?

— ჯანაბას, იცოს ასე!

— აბა, ეს გაიხსნა. გამოსწიე მერეო ფეხი.

— ყოჩაღ! — მარჯვენა მხარეს ოღნავ შეებრუნდი, რათა ცოტა უფრო თავისუფლად დამგედარეყავი და მერაბს მარცხენა ფეხი გაგუფიერე. — შენ, ისე ვაკტყე. სხვა დროსაც მოგიპატყებ ფეხის გამხდელად.

— ყელზე არ დაგადგეს! — მერაბს ღიმილი მოერია, — კიდევ რას ინატრებდი?
 — არ ჰაკვადათ წინათ ფეხის გამზდევლები თუ?
 — ბაბუაშენს ესეოდნენ!
 — მე ახლაც ვიცი კაცი მამარჯვის სამსახურში, — სიცილით მოგაფიქვია თენგიზმა, რომელიც მარჯვნივ იჯდა, სულ ნაპირში და თავითა და მხრით, აღბია. ამანოში კარისი ნოტიო კალთას ეხებოდა, — სამმართველოს უფროსს ფეხსაც ხდის და აბანოშიც დაჰყვება.
 — ნუ სულელობ! — მერაბი მოტიქმუნხა, — რამ გააქვავა ეს თასმა, ტყავია თუ მავთული!
 — გუაპარაკებდი, ასეა. აბანოში დაყვება და ტანს ბანს.
 — ყოფილა ისიც. რა ქვია?
 — იცნობ თუ?
 — ჩემ ნებზე რომ იყოს, არც იმ სამმართველოს უფროსს გაგასარებდი.
 — იმის რა ბრაია!

— ვისაც სხვისი დაცემა სიამოვნებას გვრის, თვითონ უკვე დაცემულია და აღარაფერი ეშველება!
 — შენ გგონია, ჭკუას ისწავლის? მაინც თავისას იზამს. ასე რომ არ ქნას, მოგვადება!
 — აცალე, თენგიზ! — წამოვიძახე მე, რადგან გაუნძრევლად ჯდომისაგან ფეხი საშინლად დამიბურღდა, — საქმე გამოგვლიათ?

— რა მოვლის? — დაინტერესდა თენგიზი.
 — აცალე, გახსნას! არ შეიძლება, მერე ჩამოაყალიბოთ მორალური კრეფი!

მერაბი თასმას ჩაუკრიკიტა და საჩვენებელა და ცერათითის ფრჩხილებით მოჰქაპა. ნასკვმა წკაპანი მოიღო, რაც იმის ნიშანი იყო, რომ გაიხსნა. სწორედ არ ველოდი. ძლიერ თავისუფლად ამოვისუთქე. უკან გადავიწვი და ჯერ ერთი ფეხსაცმელი წავიდრე, მერე მეორე. თენგიზი უკვე მშრალ წინედებს იცვამდა და თან დაწყებული ამისი მოყოლას განაგრძობდა.

— ახლაც მუშაობენ? — ჩაეთა მერაბი.
 — ამას უფურე, კიდევ არ მიკრებებს! პირადად ვიციან ორი-ვეს. გინდათ, გაეცანთ? მექვის მამარჯვის ხელქვეითია.
 — წვაიდენენ!.. — მერაბი ზიზღით დაიღმია, — მაგის-

თანების არც ნაწინობა მინდა და არც... როგორ დაწინდებ, ხალხს! თენგიზი, სანთელი ვაჯას ხომ არ გააქვავ?

— ჯერ გვეტრდებოდა?
 — ასე ბუნელაში ვიჯდეთ?
 — ორი ცალი უნდა იყოს, თუ არ დაიმტვრა.
 — ზედ ზინად და ხერი დადგებოდ?
 — ახლაც ვნახე! კოტეს ზომ არ დადინა? — თენგიზი ყოველნაირად ცდილობდა, მზარელი და იმედინი გაწყვიტობა შეინარჩუნებინა და, რაკი შემთხვევამ ერთ კარგში მოგვანგვიერდა, თავი ისე დადგირა, თითქოს მას გავეჭიანეს შორის შავ კატას არც კი გაერბინოს, — კოტე!

ვეშაპებოდი მხაგაქმნილი იჯდა და თავი მუხლებში ჩაერგო.
 — ფეხზე არ გაგიხდია, ბიჭო? — შეიცხადა თენგიზმა, — ამას უფურე ერთი! მოგვიანეს და... მე შენ გეტყვი... ყინვას ღობით მოწვევი, გონია? მოგიჭერს მასა და ვეშაპავს, სულ ვაი დღვას გახაბეს! ჯერ გუთუდ არ შეგიცვინია. ვანხოთ, ნახევარი საათის შემდეგ რა გუთუბაზე დადგები!

ძალიან გამიკვირდა, როცა თენგიზის სიტყვები კოტემ უპასუხოდ დასტოვა. ვიფიქრე, თავისი სულმოკლეობის გამო დარცხენილია მეტივე და წასათამაშებლად შევეცხმინა:

— ეი, კოტე, მართლა დადგინა?
 ვეშაპებოდა პასუხი არც მე გამცა, მხოლოდ ოდნავ შეინძრა. წინ გადავიხარე და ხელი იმ ადგილს მოვფათაურე, სადაც მისი ფეხები შეგულებულია. რკინასავით გამაგრებული ფეხსაცმელები ისევე ზედ ეცვა.

— არ იხიდი, ბიჭო?
 — მომიზე! — მხოლოდ ეს მიხარა და ისევე ხმა გაკმინდა.
 — ეს, მე გგონია, ავად არის! — ვთქვი მერაბისა და თენგიზის გასაგონად და საღვთო ქვასავით გაღვივებულ მაგაში კოტეს ხელი მოვავლე.

მაჯა იმწამვე წამართვა და ზურგი პასუხის გაუცემლად შემომაქცია. თენგიზმა, მერაბმა და მე ერთმანეთს გადავხედეთ. კოტეს უცხარი საცეცილი ჭკუანი არც ამათ უკუდგებოდა.

— რა წერები, თუ იცი? — მერაბმა არ დაუთმო და მიბრუნით შეუტარა, — ახლაც ფეხზე გაიხადა! შენ გეუბნებიან, კოტე, გესმის თუ არა?
 — თქვენ თავს მოუპარეთ! — მოგუდული ხმით თქვა კოტემ ეს ხმა კარავში შექარასავით გაისმა.

— ფეხზე არ გაიხიდი?
 — არა! არ გაიხიდი! არ მინდა!
 — არ გინდა და ღმერთმა მშვიდობა მოგვცეს. მერე არ ინანო!

— მოემე! — წასურჩულა მერაბს თენგიზმა, — შესცივდება და გაიხსნის, აბა, რას იზამს! აი, სანთელი ვიპოვე. სამად გატეხილა. ავანთით?
 — მაშ, რომელ შავ დღისთვის ინახავ!
 — ვაითუ მერე უფრო დავეჭირდეს... ნეტა კიდევ თოვს?
 — ასე უცემ გადაიდარებდა?
 — მე ამ ქარის იმედი მაქვს, მერაბ. იქნება დილაღვე ღრუბლები გადაყაროს და ამინდი გამოვადეს.
 — შენ პირს შეპარი!

ამ სიტყვებით მერაბმა მშრალად ნაგულები ასანთი გაკურა და თენგიზის მიერ მოწოდებულ სანთელს მოუკიდა, იმან კი თავის მხრივ, სანთელი კარვის უკანა კალთის ქვეშ დაამაგრა ყინულის ნაპარალი.

კიდევ ერთი საათი თუ ცოტა მეტი საცვლების გამოცვლას მოვანდომეთ და საძილე ტომრებიც გავშალეთ. მშრალმა წინედმა და საცვლებმა მაინც არაფერი გვიშველა. ფეხის თითქმის სიცივე წამიჭრა. იძულებული გახვნი თოვლის გუნდა ამელო და ორივე ფეხი მაგრად დამეხილა. რაღაც წამოხურების მსგავსი ვიგაძენი. დღწოლის წინ თენგიზი და მერაბიც

ასევე მოიქცნენ. კოტემ, თითქოსდა ჯიბრში ჩაგვიდგაო, არც ტანზე გაიხადა. ასევე, ჩაცმული დაწვა.
— გიჟია ეს სხერი! — თქვა მერაბმა და სანთელს სული შეუბერა.

ტანში გამბურძმავა. მეგონა, ახლა რაღაც წინასწარ გაუ-თვალისწინებელი მოხდებოდა და ნებით თუ უნებოდით ზეშე-უნდა წამოგმხტარიყავი, მაგრამ ისევე, როგორც ყოველთვის, კოტემ მერაბის ის სიტყვებიც გაუხმარებლად ჩაატარა და კარავში მყოფთათვის არაფრით უგრძობინებია, გაიგონა თუ არა. ცოტა ხნის შემდეგ კოტეს და თენგიზს ჩაქინათ. კა-რავში მათი შვიდი და თანაბარი სუნთქვა ისმოდა. მე და მერაბს ისევ გველვდა. გარეთ კვლავ უკუღმართი ამინდი იყო. ჭარი კარავს ხან აქედან ასკდებოდა, ხან იქიდან და ზალოუ-ბიანა მოგლეჯას უკადდა. კარგი სანახავი კი ვიწვეზოდით, თუ ეს წყევული დანაქადს შეასრულებდა და ისედაც მავ დღეში ჩა-ვარდნილთა დღია ცისქვეშ დაგვერდია.

სხვა კარვებიდან ბაიბური არ ისმოდა. ალბათ, ყველას ეძინა, ანდა ჩვენგან სულგანაბული მოუთმენლად ელოდა რიქ-რატის პირველ ნიშანს.

— მერაბ! — სხამალა ჩურჩული დავიძახე სიბნელეში, — გლივძავს?

— რა გინდა? — მომესმა პასუხად.

— შეიძლება სანთელი ავანთო?

— რატომ არ იძინებ?

— ცხვირი წამართო ყინვამ, რა დამაძინებს! მოიტა ასან-თი, სანთელს ავანთებ. მინდა გაგიგო, რომელი საათია.

— თორმეტი იქნება.

— ვითომ მეტი არა? — მერაბის მოწოდებული ასანთი გაჯვარი და სანთელს მოუეკიდე. მერაბმა ხელი ოდნავ ამოსწია საძილე ტომრიდან და საათს დაჰხედა. კარგა ხნის უყურა და მერე მავა ყურთან მიიტანა. საათი მუშაობდა.

— რომელია? — ვკითხე მე, რადგან თავად საათი მოხს-ნილი მქონდა და სადაც ტომარაში მედღო.

— ხუთის ნახევარიაო, კაცო, — მიპასუხა მერაბმა და ნათქვამის შესამოწმებლად კიდევ დაჰხედა საათს, — შეუძ-ლებელია! ამას ნამდვილად რაღაცა მოუვიდა. დახედე შენსას!

არც იყო გასაკვირი. რაც ჩვენ დღეს ვიარეთ და ვიხატე-ნეთ, რაც მერაბმა საფეხურები ჩება ყინულის კლდეებში, ამ-დებ დაღვიბაბას საათის სუსტი მუქანისზე გი არა, ექსკავა-ტორი ვერ გაუძლებდა! ტომარა ზოზინით გაგესენი და საათს ძებნა დაეუწყე. იღბლად, მალე ვიპოვე და, ვიდრე ზედ დაე-ხედავდი, ჯერ ისევ ტომარა შევიბინე — რის ვაი-ვაგლახით გამობარდა და ჩათუნებულთი ხელსხლად არ გავცივდე შეთქი. ჩემმა საათმა სულ გადაგვრია: აქ თორმეტი წუთი უკლდა ხუთს...

გტყობა, ძალიან ვხმარობდით, რადგან თენგიზსაც გა-მოლევიდა და ტომარაში თავიან-ფეხებიანა ჩამებრაღმა თით-ქოს ქვესკნელდან ამოგვძახა, აგრე უსირცხვილოები როგორა ხართ, თუ თქვენ არ გეძინებთა, რატომ არ გინდათ სხვებმა მანც დაიძინონო.

გაგრძელება
შემდეგ
ნომერში

3. ი. ლინისკი (გამოჩენილი დაუცხრომელი და შეყე-პოვარი სწავლით შეიძი-ნება ცოდნა, რომლის კაშ-კაშა მწვერვლებიდან იშ-ლებება ახალი თვალუწვდ-ნელი პოროზონები, იშ-ლებება უსაზღვრო შესაძლე-

ბლობანი ბუნებაზე აღამიანის ბატონობისა, მისი ძალეში დამპროჩილებისა და აღამიანთა საკეთილ-დღეოდ მათი გამოყენებისა.

ა. ბაბუშელი: დაირაზმეთ, წინ იარეთ: ისწავლეთ და გაიხარეთ. თქვენი საქმე წიგნი არის, მხოლოდ სწავლით გაიმარჯვებთ.

დ. გურამიშვილი: შვილო, შენს მამასა ნუ მი-ხამ მამას, რომ არ ისწავლო.

დემოკრიტი (ჩე. წ-მდე IV საუკუნის ბერძენი ფილოსოფოსი): სანამ ცოცხალი ხარ — ისწავლე. ნუ დაელოდები, სიბერემ მოგიტანოს სიბრძნე.

მხატვან VI: ბედნი სწავლა გამოდგების დაშ-გენიებს უბედობას.

ნ. ბაშინსკი (გამოჩენილი საბჭოთა მეცნიერი-ქიმიკოსი): ნურასოდეს ნუ იფიქრებ, რომ შენ ყვე-ლაფერი იცი, რომ შენ უკვე აღარაფერი არ გაქვს სასწავლი. მე ვსწავლობდი მთელი ჩემი სიცოცხ-ლის მანძილზე, ახალა განვავარობ სწავლას და ვი-სწავლი მანამ, სანამ ამისთვის ძალა მეყოფა.

3. ორბელიანი (XIX საუკუნის პოეტი-რომან-ტიკოსი):

სწავლა კაცს აძლევს მის უმაღლეს საქიროებას: პურს — უპურობა და მონასა — თავისუფლე-ბას.

რუსული ანდაზა: იცხოვრე სწავლისათვის და ისწავლე ცხოვრებისათვის.

სოლონი (ჩე. წ-მდე VI საუკუნის ბერძენი სა-ხელმწიფო მოღვაწე და პოეტი): მე ვბერძენი, მაგ-რამ თავს არ ვანებებ ბეითად სწავლას.

ი. ტურბინაძე: სწავლა არა მარტო სინათლეა, როგორც ამბობს ხალხური ანდაზა, ის კარგივე თ-ვისსუფლებაცაა.

ა. ჩახოვი: ჩვენი საქმეა ვისწავლოთ და ვის-წავლოთ, ვეცადოთ, რაც შეიძლება მეტი ცოდნა დავაგროვოთ.

ა. წარბაქიანი: სწავლა წყარო არის ცხოვრების, სიბრძნე — მისი ნაყალბული, და ნაყოფი მათი ერთად — შეგება, ღებნა, სიხარული.

ამართული ანდაზა: როგორც ძუნწი ოქროთი ვერ გაძლება, ისე სწავლის მოწყურე — სწავლითა.

დარღმა გატემა გაუტეხავი პარკონსული
ჯანი და გული თქვენი მამკეზი მსლინიძე

ახალი წიგნები

იოსებ ბონეშვილი

ჩემო პატარა მეგობრებო ჟურნალ „პიონერის“ მკითხველებო, მრავალი წლის წინათ, პირველად, ჩემი ლექსი ჟურნალ „პიონერში“ დაიბეჭდა. ამიტომ, გასაგებია, როგორ მიყვარს თქვენი ჟურნალი ახლა მის ყველა ნომერს ჩემს შვილთან — თბილისის 53-ე საშუალო სკოლის პიონერ სანდრო ნონეშვილთან ერთად ვკითხულობ. და აი, რედაქციამ მთხოვა: მოდი, ჩვენი ჟურნალის ავტორობა გაიხსენებო და მეც, ცხადია, სიამოვნებით დავთანხმდები. გთავაზობთ სამ ლექსს ჩემი ახალი წიგნიდან, პირველი ლექსი სამამულო ომში დაკლებულ ჩემს თანატოლ-თანასოფლელებს მივუძღვენი, მეორე — შოთას ნააკვნარს, სამხრეთ საქართველოს ერთ-ერთ კუთხეს, მესამე ლექსი კი ამ ბოლო წლებში დედამიწის მრავალ ქვეყნებში ჩემი მოგზაურობის ერთგვარი გახსენებაა.

მეც თქვენთან ვიყავ, როგორც იტყვიან, მეც ცეცხლის ალი მეცვა პერანგად, ვაპ, თუ თქვენ მოგზედათ, მშობო, ის ტყვიან, მე რომ მისროლა მტერმა ვერაგმა.

მაგრამ წუხილიც არის გვიანი, გვიანი არის ცრემლიც, ვარდებიც, ომის სისხლიან ტალღებს გარიალით წმარტაცია ვინ უწყს რამდენი...

მხედვმა ოთხასი ნერვი შრილა— მუხა, მურყანი, ცაცხვი, მოცხარი... იქნებ ოთხასი ნერვი კი არა, ოთხასი ძმა ხართ მარად ცოცხალი.

ძქეზა ნეოკეზი

ჩემს სოფელში—კარდენახში ოთხასზე მეტი ვაჟაკი ვეღარ დარჩუნდა სამამულო ომის ღრიანდიან. თანასოფლელებმა მათ მოხაგონებინა 400 ხე გაახარეს და შინმოუხველეთა პარკი უწოდეს ამ ახალ ხეივანს.

თქვენი სისხლი და ცრემლი მცირელი, ო, რამდენ დედას ჩაჰყვა სამარეს შინმოუხველი შვილის იმელი... მამეულ მამულს ვეღარ დახედავთ, დედის შოთები ვერ შეგერგებთ.

აჟიკენი

შემოდგომას გინახებულე, ჩემო მესხეთ-ჯავახეთო, მინდა თუალი ეჟმთა მრუმე უღსკრულებში ჩაგახელო.

საქართველოს მთად და ველად კარგ მასპინძელს სად არ ვნახავთ, მაგრამ ახლა სულ პირველად ადიგენმა შემოგვგახა:

— მეგობრებო, მოდით, გელით, ხელგაშლილი მასპინძელი— ალდგენილი ადიგენი, საქართველოს კუთხე ძველი.

ნახეთ, მთებზე ღრუბელივით ფარაა და ნახობია, გემო ნახეთ ჩვენი ხილის, მესხურია... სხვა ხილია.

აბასთუმნის მთაგრეხილით ბრწყინავს ღამე მთვარისანი, აქ კონსოსში გახვლილი საქართველოს თვალი არის.

სადაც მესხი მახვილს ცდიდა, ყვაგილეების ღალანია.

განა სიწვეანე აკლდა კარდენახს? რა გაპრიალეებთ ამ ნორჩ ნერგებად... რას დაგვპრიალეებთ, რა გასურთ ნეტავი, ასე ჩურჩულით რად გვესალმებთ?

მხედვმა ოთხასი ნერვი შრილა— მუხა, მურყანი, ცაცხვი, მოცხარი... იქნებ ოთხასი ნერვი კი არა, ოთხასი ძმა ხართ მარად ცოცხალი. მაგრამ რა გითხრათ... ომის ქარცეცხლმა სულ აგვირია ბიჭებს გზა-კვალი. წავედით...

გუსურდა მკერდით დავეცვა კერა, ვენახი, სათიბ-სამკალი...

სისხლის წვიმაში, ტყვიის ხმაურში იდექით მშობელ ქვეყნის დარაჯად, არ მოგიხდიათ ქული ნამუსის, არ გაგიხდიათ მხედრის ფარაჯა. შორს დაესხურა, უცხო ტრამალებს,

ჩვენი მიწა—ერთი ცილა—
საბჭოეთის საზღვარია.

აქ რუსთველის ბრწყინავს კვალი,
დრომ ნისლში ვერ გაურია.
მოდი, ნახეთ, რარიგ ჰყვავის,
სადაც შოთას გაუვლია.

ცა—კოშკებს ცად ასულებს
დღეს დაჰყურებს ცა კრიალა,
ჩვენი ნაქნარში ცა ჩაეწურეთ,
ასე გაჩნდა ტბა თრიალა.

რა არ ახსოვთ მთების კალთებს,
ოქროსციხეს, ზანავს, ზეკარს,
გულს უნთებდა ყველა ქართველს
ჩვენი ზარზმის ზარით რეკვა.

შემოდგომას გინახულვებ,
ჩემო მესხეთ-ჯაბახეთო,
მინდა თვალი ჯამთა მრუფე
უფსკრულებში ჩავახედო.

*ქვეყნაჲ
საქ არ ჳიარე*

ძვეუნად სად არ ვიარე,
რა გზები არ ვნახე...
აფრიკის მზე ბრიალა
მიბუგავდა სახეს,

ქარი მცემდა არჯალი,
ბნელ ქვაბთა თუ ხევთა,
თუ მთა კილიმანჯარო
თეთრ ღრუბლებში მხვევდა,

მენტო ჩინთა ზღვისპირად
შუქი დილითოთა,
თუ ზამზმის ზიზილა
ველი მიღიმოდა,

ნიაგარა მიტევედა
და მეგვროდა სუნთქვა,
თუ მუნჯ ბირამიდებთან
გულს გუგუნი სურდა,

ტყე ვენისა ხალისით
შუქს მაფრქვევდა ლურჯად
თუ მისმობდა პარიზის
ანთებული ქუჩა...

ტბა ფლამინგის აღმასი
ფრთვით დაფარული,
თუ ნილოსის ნანაში
მორეული რული.

გზა თეთრად მოშრიალე,
ცა—მზით მოჩახახე...
მართლაც სად არ ვიარე,
მართლაც რა არ ვნახე,

მაგრამ ვერსად ვერ ვპოვე
თქვენზე საოცნებო,
საქართველოს ველებო,
საქართველოს მთებო!

მატყარი ღ. ზარზუზიმილი

ქართული
ნიგნეზი

ზარზმის ზმანება,
ქლავის ქაღი,
დედა

გამოჩენილი საბჭოთა პოეტის
გრიგოლ აბაშიძის პოემები —
„ზარზმის ზმანება“ და „ქლავის
ქაღი“ დიდი სამამულო ომის თე-
მაზე შექმნილი. დრამატული პო-
ემა „დედა“ კი საქართველოს წარ-
სულის თემაზე დაწერილი ნაწარ-
მოებია.

კრებულში შეტანილი ამ სამივე
პოემას სამშობლოს სიყვარულის
უწმინდესი გრძნობა აერთიანებს.

დიდი მოურავი

სიმონ ქვარიანის ისტორიული
რომანი „დიდი მოურავი“ ქართ-
ვულ მკითხველთა შორის პოპულა-
რობით სარგებლობს. მასში წყე-
რალი აგვიწერს XVII საუკუნის სა-
ქართველოს ისტორიის ერთ-ერთ
საინტერესო პერიოდს, იმ დროს
ნიჭიერი მხედართმთავრის გიორგი
საკაიას ცხოვრებასა და მოღვა-
წეობას.

ცნობილი ფრანგი მწერალისა და ჟურნალისტის, პოეტისა და ფილოსოფოსის ანტუან დე სენ-დესიუსების ცხოვრება ისეთივე დრამად შინაარსიანი და ადამიანურადაა, როგორც მთელი მისი შემოქმედება. ადამიანების მიწაზე, „სამხედრო მტრანავის“, „ღამის აფრინის“, „პატარა უფლისწულისა და სხვა შესანიშნავი ნაწარმოებების ავტორი პირად ცხოვრებაში იმდენად მსოფლიო პატივებისა, აღამიანებაში უნაზღვრო სუყარულისა და რწმუნის, მოყვარულისადაც სრული ერთგულების, ამხანაგებაში უნაზღვრო თადელების სანიშნურო მკაცრობისადაც სრული სენტ-დესიუსებში ხაყოფაოი სიცოცხლე გმირულად შესწარა თავის სამშობლოს — ხაფრანგეთის გათავისუფლების საქმეს. 1844 წლის 21 ივლისს იგი, ავიაციის მაიორი, ფანსტეტთან საპარო მარალში დაიღუპა.

ქვემოთ მოიხრობელ ამბებში ჩამდენამ მებტველი მტრახით არის დაბატული 28 წლის ახალგაზრდა გუსეუბერის უცოთიღმობიღესი ადამიანური სახე.

მათი გამართლება“. მწერლის ეს სიტყვებით წარმოადგენენ გასაღებს მთელი მისი ბედობლობის შესაცნობად.

სამხედრო სამსახური რომ გაათავა, სენტ-გუსეუბერის უნდოდა ავიაციამო და რჩენილობით, მაგრამ საპარო კატასტროფის შედეგად თავისქალის ჩატების გამო დემობილიზებული იქნა და ისიც პარიზში დაბრუნდა. მაგრამ განა შეეძლო მას, რომელიმე პატარა კანტორაში ემუშავნა უზრალთ მოსამსახურედ? სენტ-გუსი (ასე ეძახდნენ მას მეგობრები) ნიადე მხოლოდ ფრანგზე ბოდავდა...

ბოლოს, ძველმა მეგობრებმა სენტ-გუსეუბერის რეკომენდაცია გაუწიეს საავიაციო საწარმოს გენერალური კომპანიის ადმინისტრატორთან და მან ანტუანს საშუალოდ მიიწვია.

დღეს უკვე ვერავის ვერ გააკვირვებ კონტინენტიდან კონტინენტამდე ძირსდაუშვებელი ფრებით. მაგრამ იმ წლებში ძალზე ძნელ საქმედ იყო მიჩნეული საპარო კავშირის დამყარება თვით საფრანგეთსა და ესპანეთს შორისაც კი. მხოლოდ 1918 წელს გადაიკლას ეს მანძილი ბრი მფრინავის მიერ. ესენი იყვნენ: ზებო დე მასიმი და დიდიე დორა. ახლაც, 1926 წელს, სწორედ ამ მფრინავებმა გადაწყვიტეს, ხელოთაუა ზღვის გადაფრენით დემყარებინათ საპარო კავშირი ევროპასა და აფრიკას შორის.

ფრენასთან დაკავშირებულ სინდრომებს ემატებოდა არანაკლებ მნიშვნელოვანი ამბავიც: ესპანეთის საპაროში მომთავრებულ ბავშვს გამუდმებით თავს ესხმოდნენ ბედუინები — მომთაბარე ტომები, რომლებსაც „ციცხურ მეომრებს“ ეძახდნენ. აქლებზეუ ამხედრებულნი, ისინი მუდამ მთუოდდნებოდა გამომრდნებოდნენ სოლმე და სოცავდნენ

ან ტყვედ იგდებდნენ ამ პაწაწინა ფორტებში მცხოვრებთ.

აი, ამ საპარო ხაზზე საშუალოდ, საპარის ქვიშიან უდაბნოში დაკარგული კამაუბის აეროდრომის სურსდად იქნა მიწვეული ანტუან დე სენტ-გუსეუბერი.

კამაუბის საავიაციო საფოსტო განყოფილება წარმოადგენდა რამდენიმე სის ბაიას. მგანაციოს ტიტო გამლილი იხელებით შეხვდა ანტუანს.

— ჩემო ძვირფასო, — უთხრა მან, — თვითონ ხედავ, რომ აქაურობა აბსოლუტური უდაბნოა. „ციცხური მეომრების“ ვიზიტები პირდაპირ გათხოვდა ჩვენივე. ოღონდ ერთი რამაა: არასოდეს არა ხარ დარწმუნებული, რომ მათი ტყვიები არ დაგიტყობილავენ ტყავს.

ტიტომ მეგობარს აჩვენა საცხოვრებელი ბინა: რამდენიმე კოჭლი მავიდა, დახეიქილი იატაკი, საღამებრო საწოლები, თუხუქის ტურქული, თაროები, რომლებზედაც ტანისაშოსი და საშარეული ნივთები ერთმანეთში იყო არეული...

სხვა რა გზა იყო, სენტ-გუსეუბერი უნდა შეეგონა მარტოობასაც და ამ ღარიბულ ბინასაც. აცტილიენის ლამაზი, სიგარები, მუხსზე დადებული ქალაღლის ფურცლები ეხმარებოდნენ მას გრძელ ღამებში, შეეჭინა თავისი პირველი მოთხრობა „სამხრეთის ფოსტა“. ამ მოთხრობაში იგი მოგვითხრობდა საპარო ხაზების პიონერთა ეპოქაზე და იმაზე, თუ როგორ უნდა იმოფრო შენი ბინანი ცხოვრებაში.

მთელი დღე თავისი თვითმფრინავის ძრავასთან ჯახბრობდა ანტუანს, კითხულობდა, აწარმოებდა საქმიანი მიწერა მოწერას და დაფრინავდა. დაფრინავდა რამდენიმე საათს მინაც, რათა კარგად შეესწავლა კამაუბის მიდამოებდა მევესტ ტომობრადიული რუკა პირობითი იმნიშობი. სწამდას ფენიბოდა მისიოდა საკამად შორს, უპარადეო და „მელოტის“ გარეშე. გადასერავდა სოლმე ქვი-

სენტ-გუსეუბერის კამაუბის კავშირები

მიხელ გინოლი

1939 წელს, როცა გამოვიდა სენტ-გუსეუბერის წიგნი, „ადამიანების მიწა“, ერთი ფრანკოსიტო ავტორის სწორად: „თქვენ ხართ ერთ-ერთი იმ იმეიათ მწერალთაგანი, რომლებმაც უკვარით თავიანთი დრო და არ ესირცხვილებათ ეს“.

სენტ-გუსეუბერში უბასუბა: „ადამიანებს უნდა უყვარდეთ თავიანთი პლანეტა და უნდა დაიპყრონ იგი. ამაშია

შის ველებს, იმ იმედით, იქნებ არაბებს შევეყარო. იგი ოცნებობდა მათს გაცნობაზე.

და აღსრულდა მისი ოცნება. ერთხელ სენტ-გუსტავოში შეხვდა ერთ-ერთი ტომის ბელადს, გამაიჩინა მისდამი ყოველმხრივი ყურადღება და თავისთან მიიპატიჟა. ასევე უკასუნა ბელადმაც არაბი ნავსმედი ამის მერე შინაურულად მობრძოდნენ კესუპერისთან. იგი მათ ნაირ-ნაირ ფორწინებს უჩვენებდა და შოკოლადს ატყვებდა.

ყოველდღე მოდიოდა მასთან მარაბუთი—მამადიანი მღვდელი—და არაბული ენის გაკეთილებებს უტარებდა, თანაც თავისი ხალხის ზნე-ჩვეულებებს უხსნიდა. არ გასულა დიდი ხანი, რომ ახლომხლო მობინადრე ტომებში გავრცელდა ხმები, ჯუბიში მცხოვრებ თეთრ ბრძენზე. მოხუცები ნახულობდნენ მას შვილების ქორწინების თაობაზე რჩევის საკითხავად, უცებობდნენ ტომებს შორის

ატყეხილი დავის გარშემო, შესიოდნენ თავიანთ ავადმყოფობას.

იგი ისევე იმიზნებდა ადამიანებს, როგორც ცხოველებს. დედას სწერდა: „მე მოვინაურე ქაშელვონი. ჩემი როლი აქ — მოვინაურება, და ეს ჩემთვის ზედგამოჭრილია“.

და, ვინ იცის, იქნებ სწორედ მაშინ მოუვიდა თავში აზრი, რომელიც შემდეგ თავის „პატარა უფლისწულში“, მელიონსა და პატარა უფლისწულის დიალოგში გამოიხატა:

„— მე მელია ვარ, — თქვა მელიამ.
— მიდი მეთამაშე, — შესთავაზა პატარა უფლისწულმა.

— შე ჯერ არა ვარ მოვინაურებული.
— ჰო! მომიტყევე, — უთხრა პატარა უფლისწულმა.

და მალე ისევე კითხვა:
— რა არის „მოვინაურება“?
— ეს ისეთი რამაა, რაც დიდი ხანია დავიწყებას მიეცა. იგი მიჩვევას ნიშნავს.

პირველი

სსოკუნი

რიკ კესე

ბასვილი...

— მიჩვევას?
— სწორედ მაგას, — მიუღო მელიამ.
— შენ ჩემთვის ჯერჯერობით მხოლოდ ერთი პატარა ბიჭი ხარ, ისეთივე, როგორცაა ასი ათასი სხვა პატარა ბიჭი, და სრულდები არა მჭირდები. არც მე გარშემოების სატიორ. შენთვის მე მხოლოდ მელია ვარ, ისეთივე, როგორცაა ასი ათასი სხვა მელია. მაგრამ, თუ მომიშინაურებ, ჩვენ საჭირონი გაგზდებით ერთმანეთისათვის. შენ ერთად ერთი იქნები ამქვეყნად ჩემთვის და მეც ერთადერთი ვიქნები შენთვის...“

პილოტ რიგელის თვითმფრინავი ჩამოვარდა 30 კილომეტრის დაშორებით აეროდრომიდან, რომლის უფროსიც სენტ-გუსტი იყო. ერთმა პილოტმა დინახს ეს და მან რიგელი კაპ-ჯუბიში ჩამოიყვანა. მაგრამ თვითმფრინავი უდაბნოში დარჩა.

— გინდა, წავიდეთ იმ ადგილას, სადათადრიტ ნაწილები წავიდეთ და შენი მანქანა შევაკეთო? — კითხვა სენტ-გუსტავოში რიგელს.

— ტყუილი ფიქრია. ძრავა გაფუჭებულია, უნდა გამოიცვალოს...

— ეგ არაფერი. ძნელი მხოლოდ იქ სათადარიგო ნაწილების მიტანაა — მეტიმეტად მძიმეები არიან. მაინც უნდა შევძლოთ. ჩვენ გადავკეთებთ ოთხთვალა სახიდარს თვითმფრინავის თვლებსაგან. საშიდარში აქლემებს შევაპამთ.

სამი დღე მოუწია სენტ-გუსტავოში მგობარ არაბებთან მოლაპარაკებას.

— შენ ყველაფერში ხელს შეგიწყობ, — სცადა შესიტყვება ბელადმა, — მაგრამ ეს-ესაა გვაკნობებს, რომ აქედან სულ ახლოს არიან ჩვენი მოსისხლე ტომები; მათ შერძობათ მოულოდნელად დაგვეხსნან თავს.

სენტ-გუსტავოში მაინც მოახერხა. შეეშინა ქარაგანი, რომელიც შედიოდა თვარამეტო არაბი, ცხრა შეიარაღებული მებრძოლი, სახიდარი, სამი აქლემი,

საქართველოს
საბავშვო
ლიტერატურის
სამსახური

აგრეთვე სამი ცხენი — გეზიუბერისა და მისი მექანიკოსებისათვის. სულ მალე, პატარა რაზმი გზას გაუდგა.

...ერთი არაბი მექანიკოსებს ეხმარებოდა ძრავის გამოცვლაში, სხვები ასაფრენ მოედანს აკეთებდნენ. უცერად, მათს თავზე ესპანური თეთომფრინავი გამოჩნდა; იგი დაბლა დაეშვა, ირთო გააკეთა და ვიშპოლიანი პაკეტი ჩამოაგდო. ეს იყო პოლიკოფინის წერილი: „გობრძანებთ დაბრუნებას“. გეზიუბერი მიხვდა, — პოლიკოფინი აფრთხილებდა, საფრთხე ემუქმებოდათ. მაგრამ სენტ-გესი აქაც თავისი თავის ერთგული დარჩა.

— ყველაფერი რიგზეა, — განაცხადა მან, როცა წერილი ჩაიკითხა, — გვეპატივებინა და წარმატებას გვისურვევენ.

ყველა განაგრძობდა მუშაობას მანამ, ვიდრე მომთაბარეთა ტყვიებმა არ გაიწივლეს. გეზიუბერის მხოლოდ 25 ტანჭიკი ჰქონდა ჩასრახნილი თეთომფრინავისთვის. ჩასახრახნი იყო კიდევ ექვსი. მაგრამ მაინც გადაწყვიტა რისკზე წასულიყო. ჩართო ძრავა, მექანიკოსი კაბინაში ჩასტა და...

წარმატებისაგან აღევლევებულმა, კაპუზების თავზე თეთომფრინავი შემოაბრუ-

ნა, — უნდოდა „ქასირი“ გაეკეთებინა, მაგრამ გაახსენდა ექვსი ჩაუსრახნავი ტანჭიკი და, თავისივე კეთილგონიერებით გააკვირვებულმა, მანქანა აეროდრომისკენ წაიყვანა.

სენტ-გეზიუბერის ამხანაგებს შორის იყო მარტელ რენი — ჩინებული პილოტი, ნაბღელი ცის დამპყრობი. მას გავროზმი ეძახდნენ.

...ლამის 2 საათი იყო. სენტ-გეზიუბერი იმ საღამოს რამდენიმე გვერდი კიდევ მოუმატა თავის ხელნაწერს და ასხლა უკვე დაძინებას აპირებდა. ის იყო ლამპა ჩაურთო და წამოიწია, რომ უცერად თეთომფრინავის გახშობა, მზარდმა გუგუნამ შეაფოთა და ლივინიანი წამოაგდო. ერთ-ერთ მექანიკოსთან ერთად იგი ბრავიდან გამოვარდა, რათა სანიშნო შეეიწივით საფრენ მოედანზე.

სანიშნოს ანთება სწორედ რომ დროული იყო — თეთომფრინავი უკვე დასაჯდომად ეშვებოდა მთავართ გახათებულ მოედანზე. თეთომფრინავიდან გამოვიდა რენი, შემდეგ — მეორე პილოტი ეღუარდა სერი და ერთი მგზავრი, რომელსაც საკუთესო ტყავის კომბინიზონი ეცვა, ტყავისავე ჩაფხუტი ეხურა და სათვალე ეკეთა.

— საღამო, სენტ-გეს! — თითქოსდა არაფერიც არ ყოფილაო, ისე დაიძახა რენმა.

— რატომ გამოჩნდით ასე გვიან? — კითხვა გაოცებულმა ანტუნამა, — ხომ შეველოთ, რადიოთი მაინც გაგავფრთხილებინეთ. დაბოლოს, დანიტერქსებულისათვის შეტყობინებინოთ: ფრენისთვის აქ არახელსაყრელი ამინდია. ახ, უკვე ორი კვირაა, ბურუსი დგას. თქვენი ილბალი, რომ ასხანან ნისლი გაიფანტა... ტყავისჩაფხუტიანმა კაცმა, რომელიც სააერო ხაზის ინსპექტორი გამოდგა, მტკიცედ თქვა:

— ყველაფრისათვის მე ვაგებ პასუსს. მე დავრთო ფრენის ნება. შესანიშნავად გენათებად მთავარე. ამინდი სულაც არაა ცუდი ისტორიაში პირველად ღამით ფრენისათვის.

— ჩემი ფიქრით, ასეა თუ ისე, შეგეტლოთ მაინც, გაგავფრთხილებინეთ... — კომბანია მუდამ მოქმედებს საქმის სრული ცოდნით.

სენტ-გეზიუბერის, რომელსაც მშვენივრად ესმოდა ამ ავანტურის უცნურება, არაფრის თქმა არ შეეძლო.

რენმა მოასწრო ყურში ჩაერურულდებინა მისთვის: „რას იხამ — მამამაღლები არიან...“, და თეთომფრინავი გაფრინდა.

ღლილი ანტუნამა რადიოგავშირი და-

ამყარა მეზობელ საფოსტო განყოფილებაში. მაგრამ აქ არაფერი არ იცოდნენ ღამის თეთომფრინავზე, რომელმაც კაპ-ჯუბი 2 საათსა და 30 წუთზე დატოვა.

სენტ-გეზიუბერიმ ფანჯარაში გაიხედა — ისევ ნილი იდგა. მაინც, უნდა გავფრინებდი! იგი გაფრინდა. მიჰყავდა თეთომფრინავი ალაღლებდნენ, როგორც მხოლოდ მას — ერთადერთს — შეეძლო.

მაგრამ ამჯერად ტყუილად მიფრინავდა გეზიუბერი უდაბლობაზე; ვერ წააწყვდა მგებობების კვალს...

მაშინ მან არაბები შეგრიბა. მოლაპარაკებამ დიდხანს არ გასტანა.

სადაღ ადამიანები დათანხმდნენ, გამგზავრებულსაც საპარაში, პილოტების კავონის საგებნად. თვითონ გეზიუბერი ოთხი დღე დაფრინავდა უდაბლობა თავზე. ისევე — უშედეგოდ...

ღა მხოლოდ ერთი კვირის შემდეგ დააბრუნდა თარჯიმანი მუჰამედი და აცნობა, რომ რენისა და სერის თეთომფრინავს ორიენტაცია დაუკარგავს ძრავის დაზიანების გამო და იძულებული გახდება ქვიშაში უდაბლობი დაძვარდეს. პილოტები მომთაბარე ტომს პარაგული ტყვედ და უკვე უჩვენებიათ მათთვის თავიანთი სისასტიკე. რემოს წერილში, რომელიც მუჰამედმა მოიტანა, ცხადად ჩანდა, რომ პილოტები სიკვდილს ელოდნენ.

მაშინ სენტ-გეზიუბერი რისკზე წავიდა. მან თეთომფრინავი ჩასვა ერთ-ერთი არაბი — ელ ბარკი, იმ ტომის ბელადის კარგი ნაცნობი. თეთომფრინავი დაჯდა დარტაგზე, არაბების სოფლის მახლობლად, სადაც პილოტები ჰყავდნენ და დეტყველებული. ელ ბარკი ოთხი დღით შემდეგ უნდა დაბრუნებულყო ამავე ადგილას, მანამდე კი უნდა დაეყოლებინა მავრები, რომ მაღალან მკაცრად არ მოპოვებოდნენ ფრანგ მფრინავებს.

ტომთან მოლაპარაკება დიდხანს გაგრძელდა.ბოლოს, განწყობები და არკეთ-გამოსული ორივე ტყვე ჯუბიში დაბრუნდა.

სენტ-გეზიუბერის დამასხურება დაფასდა საფრანგეთის უმაღლესი ჯილდოთი: „სამატიო ლეგიონის“ ორდენით. გეზიუბერი ჯილდოსზე წარადგენილი იქნა ასეთი დახასიათებით: „განსაკუთრებული სიმამაცით მქონე პილოტმა, აღჭურვილმა ჩინებული პროფესიული თვისებებით, გამორჩენა შესანიშნავი თავდაჭერილობა და იმეფიით თავგანწირვა“.

მესოპოტამიაში განვითარებული იყო სკულპტურული რომელსაც ხშირად შენობათა შესამკობად იყენებდნენ რელიეფურ კომპოზიციებში მეფის ძალაუფლების განდიდებას მოცემული. მაგრამ მნიშვნელოვანია ის ამბავი, რომ ყურადღების ცენტრში აღმანიან გამოსახულება მოქცეული. დიდი ადგილი უჭირავს ცხოველთა ფიგურებს. ძველ აღმოსავლეთში ღმერთებს გამოსახავდნენ როგორც აღმანიანების, ისე ცხოველებისა და ფანტასტიკურ არსებთა სახითაც. ვარჯილი ცხოველი ზედააღმანიური ძლიერების განსაზღვრებას წარმოადგენდა. ჟურების — დე უ ლუ ჰ ქვის ფილაზე წარმოდგენილია ფრთხილად, ლომისთავიანი არწივი, რომელსაც კლანჭები მძლავრად ჩაუვლია ორი ლომისთვის, მკაცრი სიმტკიცით გადაწყვეტილი კომპოზიცია ალტერნატიული ხასიათისა და ძლიერების სიმბოლურ გამოსახულებას წარმოადგენს. ფიგურებზე, რომ იგი ქალაქის გერბს წარმოადგენდა და მიზანგრეული იყო ქალაქ ლაგაშის სასახლის შესასვლელის თავზე.

ნათელა პლაპავილი

მესოპოტამიური

მესოპოტამიაში

მესოპოტამიის, ე. წ. შუამდინარეთის ხალხებმა დიდი როლი ითამაშეს კაცობრიობის ცივილიზაციის განვითარებაში. აქ შეიქმნა მსოფლიოს ერთ-ერთი უძველესი დაწერილობა — ლურსმული დაწერილობა. მნიშვნელოვან განვითარებას მიაღწია ლიტერატურამ, არქიტექტურამ და სახვითმა ხელოვნებამ. მესოპოტამიაში დიუნურა სახელგანთქმული პოემა ლეგენდარული გმირის გილგამეშის შესახებ. მესოპოტამიის ხელოვნების ძეგლებს, შენობათა ნანგრევებს მრავალი საუკუნის მანძილზე მწიფის სქელი ფენა ფარავდა. ისინი დღის სინათლეზე XIX საუკუნეში გამოიტანეს არქეოლოგებმა.

უძველესი სახელმწიფოებრივი გაერთიანებები შუამდინარეთში შექმნეს მესოპოტამიის სამხრეთ ნაწილში, ძვ. წელთაღრიცხვით III ათასწლეულში. პატარა-პატარა სამეფოები — ური, ლაგაში, ურუკი და სხვ., ქალაქსა და მის გარშემო ტერიტორიას აერთიანებდნენ. III ათასწლეულს მეორე ნახევარში, მესოპოტამიის ჩრდილოეთ ნაწილში დიდ ლიტერებას მიაღწია აქადმა. აქადის მეფემ სარგონმა დაიპყრო შუამდინარეთის სამეფოები და ისინი შუმერ-აკადის დიდ სახელმწიფოდ გააერთიანა.

უკვე ამ პერიოდში ჩამოყალიბდა მესოპოტამიური ხელოვნების ძირითადი ნიშნები. შუამდინარეთის დაბლობში სამშენებლო კვა არ მოიპოვება, ამიტომ საშენ მასალად იყენებდნენ დამოყენებულ ძირითადად ალიზს ე. ი. გამოუწვავ აგურს ხშირადღენ, უფრო იშვიათად — გამოწვავ აგურს.

მესოპოტამიაში გავრცელებული იყო სტელების აღმართვა მეფეთა ომში გამარჯვების აღსანიშნავად. სტელა წარმოადგენდა ზემოთკენ დავიწროებულ ქვის ფილას, რომლის ზედაპირზე რელიეფური გამოსახულებები იყო ამოკვეთილი. რელიეფები ზოტბას ასხამდნენ მეფეს, — მისი ბრძოლების, გამარჯვების, გმირობის ამბებს ასახავდნენ. შუმერული რელიეფური ხელოვნების შესანიშნავი ნიმუშია ე. წ. „ქართა სტელა“, რომელიც შესრულებული იყო ლაგაშის მმართველის ეანატუმის მიერ გამარჯვების უკვდავსაყოფად (XV ს. ძვ. წ.) ამ სტელამ ნანგრევების სახით მოაღწია ჩვენამდე. ერთი მიმართის ზემოთ პირიზონტალურ სარტყელზეა განლაგებული კომპოზიციები მოგვითხრობენ ბრძოლის ცალკეულ ეპიზოდებს. მეფე წინ მიუძღვის მეომრებს, რომლებიც განადურებულ მტრის ვაჟებზე წარმოიჭენებ, ძერტებს მტრების მოკრიბო თავები მიაქვს... შუამდინარეთში, აგრეთვე, ქალაქის ფერადი ღმერთი, ხელში ზადით, რომელშიაც მეფის მტრები არიან გაბმული.

ქალაქს კოშკებით გამაგრებული, სქელი კედლები იცავდა. მეფეებისათვის აქ უარამზარ სასახლებები აშენებდნენ. ამ სასახლებში მრავალრიცხოვანი ოთახები ჩამდინიე შივავ, ღია ეზოს გარშემო იყო განლაგებული. შუმერებმა შექმნეს ტაძრის თავისებური სახე — ზიკურატი, რომელმაც შემდეგ ბაბილონსა და ასურეთში განავრცო არსებობა. ზიკურატი წარმოადგენდა მაღალ ბაქანზე დიდგმულ კოშკისებურ ნაგებობას, რომლის ეთერში მოცულობები სავეტურებრივად აღმართვებდა ეთერშიაწვეთებ. უძველესი ზიკურატის ნანგრევები აღმოჩენილ იქნა ურში. მისი სიმაღლე 21 მეტრს აღწევდა.

აღმანიანის გამოსახულებებში გადმოცემულია თავისებური სახის ტიპი, დამახასიათებელი ადგილობრივი, შუმერული ტომებისათვის. მათ დიდი თავლები და მსხვილი, მოკაუბებული ცხვირები ეკვთ. ფიგურა სტატუარია; მისი მოხატულობა კუთხოვანია, ხოლო ფორმები — ტლქალი. ფიგურებში ძირითადად უხეში ძალა გამოსახული.

„ქართა სტელაში“ ჩამოყალიბებულია მესოპოტამიური

მომხმ ნარამინის
სტელა

მიური სკულპტურისათვის დამახასიათებელი თავისებური რელიეფური სტილი. ფიგურები ერთმეორის გვერდით, რიგბად თავდება და მათი განლაგება განსაზღვრულ რიტმს ქმნის. ღმერთი-და მეფის გამოსახულებანი თავისი ზომებით სპარბოზენ ჩვეულებრივ მოკვდვთა ფიგურებს. ამგვარი ხერხით, რომელიც დამახასიათებელი იყო ძველი აღმოსავლეთის ხელოვნებისათვის, მხატვრები ხაზს უსვამდენ გამოსახულ პიროვნებათა მაღალ სოციალურ მდგომარეობას.

აქადის მეფის — ნარამინის (XXIV მ. ძვ. წ.)

სტელაზე ფიგურათა გადმოცემაში შედარებით მეტს თავისუფლად მიღწეული. კომპოზიციასი შეყვანილია პიეზო: ხე და შთაგორიანი ლანდშაფტი. მოქანდაკე მოხერხებულად იყენებს ფიგურათა დიაგონალურ განლაგებას, რათა გამოსატოს შთებზე ლაშქრის ასვლა. ფიგურის მხრები, ფეხები, ხელები სკულპტურულად მოდელირებული, რაც განსაკუთრებით იგრძნობა მეფის გამოსახულებაში, რომელიც გამოყოფილია დანარჩენი ფიგურებისაგან თავისი მასშტაბით.

რელიეფების გვერდით არსებობდა მრგვალი სკულპტურა. ძირითადად ეს — მეფეთა გამოსახულებანია, რომლებიც დვთაებას ეძღვნებოდა და მათ ტაძრებში დგამდნენ. ჩვენს დრომდე დარჩენილია ლავაზის მმართველის — გუდუაის რამდენიმე ქანდაკება, სადაც იგი ხან მთელი სიმაღლით, ხან კი მჭდომარეა გამოსატული. გუდუაე სახელი გაითქვა სახსალებიხა და ტაძრების მშენებლობით. ქანდაკებანი გამოკვეთილი არიან მაგარი კიხის ქვისაგან — დორიებისაგან, რომელიც სხვა ადგილებიდან შემოქმედდათ, გამოსახულებები მონუმენტურია, მათში იგრძნობა ქვის პირვანდლი, დაუნა-

წერებელი ბლოკი. ფრონტალურად გამოხატული ფეხგურა უმარაოა; ფეხები ერთმანეთთანა მიდგმული, ხელები მჭიდროდ ეყვრიან სხეულს. მაგრამ, ამასთანავე, გარკვეულად ჩანს ადამიანის სხეულის გადმოცემის ინტერესი. ოსტატი აღნიშნავს ქსოვილის ნაოჭების მხრებთან, ხელებთან. ტანისამოსის ქვეშ იგრძნობა სხეულის ფორმები.

ცალკე მოაღწიეს გუდუაის ქანდაკებათა თავებმა. სახის ნაკეთები თუმცა ზოგადადაა გადმოცემული, მაგრამ მთლიანად სახე პორტრეტულითი ხასიათდება. მკვეთრი ნაკეთები, კვადრატული, მშიშ ნიკაპი, ხშირი წარბები ხაზს უსვამენ მეფის სიძლიერებს.

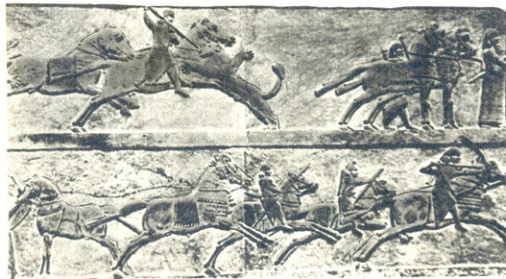
ურადალებას იპყრობს ქალის თავი ქანდაკება, რომელიც თავისი ცოცხალი გამომსახველობით გამოირჩევა და ამ მხრივ არა მგავს ქვეყნის უწინავე მმართველთა სილადის გამოხატულ ქანდაკებებს.

მეორე ათასწლეულში, წინა აზიის ტერიტორიაზე, შუმერული კულტურის გვერდით წარმოიშვა სხვა კულტურული ცენტრები. დიდ ძლიერებას მოაღწიეს მითანის სამეფომ და ხეთების სახელმწიფომ შვირ აზიაში. ამ აღმოსავლური სახელმწიფოების ხელოვნება ახლოს დგას შუმერულ ხელოვნებასთან, თუმცა თითოეული მათგანი თავისებურებით ხასიათდება.

XIX საუკუნეში (ძვ. წ.) შუამდინარეთში პირველად აიგა ზე ბაბილონის სამეფო გამოდის. ბაბილონელებმა დაიპყრეს შუმერ-აქადის სახელმწიფო და გაატონდნენ წინა აზიაში. მათ ათავისეს შუმერების კულტურა და შემდეგ განავითარეს იგი.

ბაბილონის სკულპტურის საუკეთესო ნიმუშია რელიეფი, რომელიც მეფე ამარაბის სიძლის ზედა ნაწილს ამკობს. მეფე ჰამურაბის (1792-1750, წ. წ. ძვ. წ.) სტელა, რომელზედაც ლურსმული ასობით ამოკვეთილი იყო ბაბილონის სამეფოს კანონები, კანონდებლობის უძველეს ძეგლს წარმოადგენს მისი დროის. რელიეფზე გამოსახულია შინა და მართლმსაჯულების ღმერთი შამში, რომელიც საწიფო პოპში ზის ტახტზე. ღმერთი ხის წინ მდგომ მეფე ჰამურაბს გადასცემს კვერთხსა და მაგურ წრეს—ძალაუფლებისა და მართლმსაჯულების სიმბოლოს. ამ გამოსახულებაშია აზრია გატარებული, რომ მეფემ ძალაუფლება და კანონები ღმერთისაგან მიიღო. ჰამურაბის სტელის ფიგურებში, როგორც საერთოდ ბაბილონის ხელოვნების სხვა ნიმუშებში, საწიფო განწყობილება და სილადი ხაზგასმული.

ბაბილონის ძლიერება დევცა ასურელების გამანდგურებელი შემოსევების შედეგად. პირველ ათასწლეულში ასურეთის სახელმწიფომ დიდი როლი შეასრულა ძველი აღმოსავლეთის ისტორიაში. მან თითქმის მთლიანად დაიპყრო წინა აზიის ტერიტორია. ასურეთის პოლიტიკური ძლიერებისა და ხელოვნების აყვავების ხანა IX-VII საუკუნეები (ძვ. წ.). არქეოლოგიური გათხრების შედეგად აღმოჩენილი იქნა ამ პერიოდის ხელოვნების ძეგლების დიდი რაოდენობა. ასურელებმა

რელიეფი ასურბანიპალის
სასახლიდან. ნაღრიკის სცენა

ბერი რამ შეითვისეს მესოპოტამიის ძველი ხელფაუნებიდან, ვადაშუაგვის და თავისებურად განავითარეს წინა ხანის ტრადიციები.

ასურეთის მეფეთა მიერ აგებული ტაძრები და სასახლეები, მაგალითად სარგონ II (VIII ს. ძვ. წ.) სასახლე დურ-შარტუნიში გიგანტური ზომებით გამოირჩევა. ფართო, მრავალსაფეხურიანი კიბეები მიემართებოდნენ შესასვლელებისაკენ, რომელთა ორივე მხარეს, სიმეტრიულად, უზარმაზარი ფანტასტიკური ცხოველები იყო გამოქანდაკებული. ეს წაპარული არსებანი, რომელთაც ხარის ტანი, ლომის კული, ფრინველის ფრთები და ნამაკაცის თავი აქვთ, სიმღიერის განასახიერებდნენ და მეფის სასახლეს დარაჯობდნენ.

სასახლეთა შორთულობა სიმდიდრითა და ბრწყინვალეობით ხაზითდებოდა. განსაკუთრებით მდიდრულად იყო შემოქმედებული ასურის სარგონ II, სენაკჩინისა და ასურბანიალის სასახლეები (IX-VII სს. ძვ. წ.). სასახლეთა დარბაზების, ტალანებისა და ენოების გაფორმებაში, კედლების მოხატვასა და ფერადი კიჭურთი შექმობასთან ერთად, დიდი ადგილი ეთმობოდა რელიეფურ გამოსახულებებს, რომლებიც გრძელ, მშლიან რიგებად მიყვებოდნენ კედლებს ჰვედა ნაწილში. ზოგჯერ, რელიეფები შეფერავდებოდა.

ასურულ სულტურაში ვაგრძელდება პოპულობის ძველი მესოპოტამიური რელიეფის ტრადიციები. გამოსახულებები ერთ სიბრტყეშია განლაგებული თანმიმდევრულ რიგებად. რელიეფის სიღრმეში განვითარება გამოიხატულია. ამგვარი მიდგომით აიხსნება, რომ ფიგურები, ჩვეულებრივ, პროფილშია წარმოდგენილი. როდესაც კომპოზიციაში პიესაჟია გამოსახული, ხეიბი, სხვადასხვა შენარები ერთი მეორის გვერდით თავსდება. რელიეფის თემატიკა მეფის პიროვნების განდიდებას ემსახურებოდა. მეფის გამოსახულებას ძირითადი ადგილი უჭირავს რელიეფებში და იგი თავისი ზომით გამოიყოფა დანარჩენი ფიგურებისაგან. მეფის ფიგურაში მხატვრები ცდილობდნენ ხაზი გაეხადა ფიზიკური ძალიანათვის. რელიეფებზე წარმოდგენილია რელიგიური შინაარსის სცენები, მაგრამ განსაკუთრებული გავრცელება საერო ხასიათის გამოსახულებებმა ჰპოვეს. ძირითადი სიუჟეტებია: ომები, ნადირობა, სცენები სამეფო კარის ცხოვრებიდან. ამ რელიეფების მიხედვით მათურებლის თვალწინ ცოცხლად წარმოადგება იმ შორეული წარსულის ცხოვრება. ზნე-ჩვეულებანი, ჩაცმულობა.

ერთ-ერთ რელიეფზე მეფე, კარისაკაცებთან და მცველებთან გარშემორტყვლილი, ტახტზე ზის. მისკენ გრძელ რიგად, დღევნით ხელში, მიემართებიან ტყვეები. სხვა რელიეფზე მეფე წინ მოუძღვრის ლაშქარს, მარტადმარტო ენერჯის ლომს. მრავალრიცხოვანია ომის სცენები: მეორები ბრძოლით იღებენ ცხიე-სიმაგრეს, ებრძვიან აქლემებზე ახედრებულ მომთაბარე ტომებს და სხვა ფიგურათა განლაგებაში თანმიმდევრული რიტმია ხაზგასმული, განსაკუთრებით იმ სცენებში, რომლებიც ხაზითი პროცესიებს გვიჩვენებენ. მეტი დინამიზობაა ბრძოლისა და ნადირობის ამსახველ სცენებში.

განსაკუთრებით ცოცხლადაა წარმოდგენილი ცხოველთა ფიგურები. ასურეთის მოქალაქეები ცოცხლად გადმოსცემენ ცალკეული ცხოველის დამახასიათებელ შიშობასა, ძალზე მეტყველია დავროლი ლომის ცნობილი გამოსახულება, სადაც მოქანდაკემ კარგად გადმოსცა ტკივილისაგან მიყენებული ტანჯვა. ამ რელიეფში

რელიეფი ასურბანიალის სასახლიდან. ომის სცენა.

დამხრული ლომის გამოსახულება. ასურბანიალის სასახლის რელიეფი

მაკვიოდ ჩანს გარემომცველი სამყაროს, სხვადასხვა მოვლენის მავილი დაკვირების უნარი.

ასურეთის სახელმწიფოს დაცემის შემდეგ, მესოპოტამიურმა ხელფაუნებმა ახალი ბაბილონის სამეფოში (606-538 წწ. ძვ. წ.) მხოვა აღორძინება. კულტურის ცენტრმა კვლავ ბაბილონში გადაინაცვლა, სადაც დიდი მშენებლობა იქნა ჩატარებული. ამ პერიოდის ძველენაა ძველ სამყაროში სახელგანთქმული ბაბილონის გრანდიოზული ზეურბიტი, რომლის სიმაღლე 90 მეტრს უდრია, და ქალღმერთ „ისტარის კარიხტი“. ქალაქში მიმავალ რელიგიურ პროცესებს ეს კარიხტი უნდა გვევლინოს. „ისტარის კარიხტი“ შედგებოდა ოთხი კოშკისაგან; შუაში მოთავსებული იყო ოაღოვანი გასასვლელი. კედლები მოპირკეთებული იყო მოჭკეული აგურით, რომელზედაც ლომების, გარეული ხარების, ფანტასტიკური ცხოველების რელიეფური ფიგურები იყო მოცემული. თეთრი და ყვითელი ფერის გამოსახულებანი ძლიერ დეკორატიულად გამოიყოფოდნენ ლურჯ ფონზე. საერთოდ, ახალი ბაბილონის ხელფაუნა დეკორატიულობით ხასიათდება, მაგრამ გამოსახულებებში დაკარგულია ის შინაგანი ძალა, რაც წინა ხანის ნიმუშებისათვის იყო დამახასიათებელი. ბაბილონის სამეფოს აღორძინება ხანმოკლე აღმოჩნდა. მისი არსებობა შეწყდა 539 წელს, როდესაც სპარსეთის მეფემ კიროსმა იგი თავის მონარქიას შემოურთა.

უწვეუ იწვეო

ადიდებულა ენგური—
შეუბოვარი, მალია,
ლენხერის კლდეებს აწყდება,
გული მოსდის და მწყყრალია;
გარბის... დატოვა სვანეთი
და... ზღვასთან სული დალია.

იმამკლე ხალღიანი,
მეტეხის ხაშ. სკოლის VI კლასის მოსწავლე.

თუ იოთ თაუ (ე) ჭო

ფოთლები ვერხვის,
ფოთლები ნაზი,
სულ ჩურჩულებენ
იდუმალ ხმაზე.

ჰქრის თუ არა ჰქრის,
დღეა თუ ღამე,—
არ დუმდებიან
არც ერთი წამით.

ნუთუ აქამდე თავის სათქმელი
ვერ უთხრეს ვერვის?
რას ჩურჩულებენ ნეტავი ამდენს
ფოთლები ვერხვის?

ნილო მუშკუღიანი,
თბილისის 1-ლი ხაშ. სკოლის
VII კლ. მოსწავლე.

მეც ლაქჩილი...

სიკეთის მეტი არა მიმიძღვის რა. ადრეც და ახლაც
ბევრისთვის მისიამოვნებია. რომელ ფრინველს აღარ შეუ-
ფარებია თავი ჩემს ხშირ ტოტებში და ცივ ზამთარში
სული მოუთქვამს. ბავშვებაც ბევრჯერ გამომხიარულებია.
როცა დავბერდი, ვიფიქრე, რილას მაქნისი ვარ-მეთქი,
მომჭირან და ცეცხლში ჩავიწვები... ადამიანმა კი მეორე
სიტუბუექე მომანიჭა,—ჩემგან მერხი გამოთალა და სკოლა-
ში მიმიჩინა ადგილი.

ჩემმა წინამორბედებმა მრავალი სახელოვანი ქართვე-
ლი გამოზარდეს. მეც დავზრდი, თუ გამიფრთხილდებიან
და ონავარი ბავშვები დანით არ დამისერავენ გულ-მკერდს.

ნილო ზამზამამ,
თბილისის 51-ე ხაშ. სკოლის
VII კლ. მოსწავლე.

წვივას უცლო

აღაგ-აღაგ დახეთქიდა გვადვისაგან მიწა, პირი დაუღია,
წვიმას ნატრობს... უუუუნას კი არა,—შხაბუნას, რომ
გამზრადი პირი გაისველოს, წყურვილი მოიკლას.

უცდის აღაგ-აღაგ გვადვისაგან დახეთქილი მიწა წვი-
მას, მაგრამ წვიმა არ მოდის, ჯიბრში უდგას.
ნაპრადებად დახეთქილი მიწა თითქოს პირს აღებს, თით
ქლს შესთხოვს ზეცას: «ერთი ყლუბი წყალი, მხოლოდ ერთი
ყლუბი, გამზრადი პირი ოდნავ გავესველო.»

უცდის გვადვისაგან დახეთქილი მიწა წვიმას...

ლიანა მახამი,
ქობულეთი, ზუსუნას
ხაშ. სკოლის მოსწავლე.

ჯეოგრაფიული აუქციონი

ცხოვრების გზებზე, შორეულ გზებზე
ჯერ მხოლოდ ფიქრით მივდივარ მარტო
ინწირის ჩქერი მიყვება ზღაპარს
და ოცნებათა ბურანი მათრობს.

ჩემი სოფელი, წყაროს ღუღუნე,
ბავშვობის დღეთა გასხვივება...
ინწირის პირას თეთრი ოღვია,
იმ ღოღამა იცის ჩემი ოცნება.

მაგრამ სულ მალე, პოი, რა მალე
გაიცრის ოცნების ბინდი,
ბავშვობის წლები თავს დამიკრავენ
და მეც მომიხმობს ცხოვრება დიდი.

გულიანა ზვილი,
წაღწევის რაიონის ხოფ. საჩინოს ხაზ.
სკოლის VIII კლასის მოსწავლე.

ზოგადი

სოფლის ბოლოში, ღელეზე,
ერთი პატარა ხილია,
ამ ხილით ჩვენთან მოდიან,
ამ ხილით ჩვენგან მიდიან.

ამ ხილზე ჩემი ბებია
დადის სამოცი წელია.
ბებია ამბობს: „ეს ხილი
თამარის ღროინდელია.“

ვინ იცის, კიდეც ამ ხილზე
რამდენი კაცი გვაყო,

ზოგი პირველად შემოვა,
ზოგი მთლიანად წავაო.

ხილი კი ისევე იქნება,
რადგანაც იგი ხილია.
ასევე სოფლის ამბავი—
სულ მოდიან და მიდიან“.

მზია შვიტილი,
ქ. მახარაძის მე-2 ხაზ. სკოლის
VI კლ. მოსწავლე.

ფიქრი

მოცვივა, მოცვივა ფიქვები...
ფიქვები გვირილებს გვანან.
თეთრდება ნაძვები,
თეთრდება ფიქვები,
კორდები, ხეხები, ჭაღა.
ასეთი ლამაზი,
ასეთი თეთრი დღე
გინახავთ ოდესმე განა?

ფარფტა ფიქვებით
ირთვება მთა-პარი,
ფიქვები
გვირილებს გვანან.

ნანა მუჯირი,
თბილისის მე-60 ხაზ. სკოლის
III კლ. მოსწავლე.

ბიოგრაფიული საბავშვო ბიუსო

ამირან ბაქუჩაძემ,
ამბროლაურის მე-2 ხაზ. სკოლის
VII კლასის მოსწავლემ.

თავგადასხვა

ლამაზია მთვარით განათებული
პატარა სოფელი. სირუმში ტკბი-
ლი ღვინო ისმის. თურმე წყარო
ღვინოებს... წყარო მღერის...
მამლებმა იყვლეს. მთვარე ვა-
ფერმერთადა...

აპრილდენ შიშვრები. ფეხ-
მარდმა გოგო-ბიჭებმა მზეს დასწ-
რეს, კოცებით წყაროზე მიიჩქა-
რიან. წყაროს სუკე მოფრქვია
თავის გარშემო მარგალიტი წვე-
თები. წყაროს თავთან კლდის
ნანგრევები ყრია და ისე მოჩანს,
თითქოს თავი გასტეხილი. ავი ამი-

ტომაც შეარტვის თავგატეხილა...
— თავგატეხილას წყალი დამა-
ლვინეთო!—ინატრა თურმე სიკე-
დილის წინ საქართველოს ბულ-
ბულმა—ვანო სარაჯიშვილმა.

მანანა ლაკინაშვილი,
მე-60 ხაზ. სკოლის V კლ. მოსწავლე.

ერთ დღეს ვერტამ თავისი უმცროსი ძმა სასტიკად წაიყვანა. მათთან ერთად წავიდა მაქსიც. ძალიან ცბელოდა და მაქსი ფეხშიშველად იყო.

— საოცარია, მამაშენი მეწაღა, შენ კი ფეხსაცემლები არა გაქვს, — უთხრა მაქსს ვერტამ.

— მერე რა, — უპასუხა მაქსმა, — შენი მამა კბილის ტვიშია, მაგრამ შენ მამს ერთი კბილიც კი არა აქვს.

ბანსი სკოლიდან დაბრუნდა.

— ბანს, რას აკეთებდი დღეს სკოლაში? — ჰკითხა მამამ.

— ზარს ვუცდიდი, — იყო პასუხი.

— გიხარია, კარლ, ჩემი სტუმრობა?

— დიახ, ზიძია, მე ზომ დღეა ზურდა ფულს მაძლევს იმავში, რომ არ გკობო, — რატომ გაქვს შენ წიფილი ცხვირი.

— დედიკო, შეხედე ამ ძიას, თმა არა აქვს! — წამოიყვირა ჰაინრიხმა.

— ხმამალა ნუ უკირი, — ძია გაიგონებს, — უთხრა დედამ.

— განა მან ეს არ იცის?!

მასწავლებელი ბავშვებს მთვარის შესახებ უუცვებოდა: მთვარე ძალზე დიდია, მასზე მრავალი მილიონი ადამიანი დეიტებაო.

ამ დროს მაქსმა გაიცინა: — რა გაიცინებს? — ჰკითხა მასწავლებელმა.

— ის მთვარეს, რომ ადამიანები ნახევარ მთვარის დროს ძირს გადმოცვივდებიან.

გერმანულიდან თარგმანა

ჯურაბ მიხაძემ,

თბილისის 24-ე სახ. სკოლის VII კლ. მოსწავლე.

▲ პაპა ბეთქილი მირაბ ბეცურიანი, ცაგერის სახ. სკოლის III კლ. მოსწავლე.

ლოკუნვალდის კოშკის მოცულება

გერმანული ზღაპარი

ქალაქ კოლცენის მცხოვრებლებს შურდათ ლუკენვალდელების გრანტის კოშკი და გადაწყვიტეს მოცუტაცათ.

კოლცენელები ღონივრები იყვნენ. ზურგით უნდა წამოედოთ ეს უზარმაზარი კოშკი.

„... კოშკს თუ მოვერევით, ეკლესიის დამხოხასაც შევძლებთ!“, — ამბობდნენ კოლცენელები.

მართლაც, მათ არ გაუჭირდებოდათ კოშკის აწევა და შორ მანძილზე წამოიღებოდა. ბევრი აღარ დააყოვნეს და შუალამისას მიაღწენენ. ასწიეს თუ არა კოშკი, სახურავზე შემომჭდარმა მამალმა ისეთი ყვირილი მორთო, რომ კოლცენელებმა შიშისაგან მაშინვე ხელი გაუშვეს. საბედნიეროდ, კოშკი იქვე დავარდა და მხოლოდ აჭაიჭ გაიხზარა.

კოლცენელები კი ისე დაფრთხნენ, რომ ანის მერე ლუკენვალდს ახლოსაც აღარ გაჰკარებიათ.

გერმანულიდან თარგმანა ზალვა მელუხან, თბილისის 1-ლი სახ. სკოლის VII კლ. მოსწავლე.

▲ ძალიშვილის კორბრატი რ. ქუპრაძე, ფოთის მე-7 სახ. სკოლის მოსწავლე

თბილისელი კაცი

1928 წელს აშშ-ში გარდაცვალა ღრმად მოხუცებული კაცი, რომელიც ცნობილი იყო, როგორც თვალმედიტი, ე. ი. ავი თვალის მკნეი, ნავსი კაცი.

ეს კაცი იყო რობერტ ლინკოლნი, აშშ-ს პრეზიდენტის აბრაჰ ლინკოლნის შვილი.

ჩრდილოეთელთა არმიის ოფიცერი უოტსონის დროს იგი დაესწრო სამხრეთელთა არმიის მეთაურის გენერალ ლის ტეველ ჩაბარებას, რაც თავისთავად ნიშნავდა ჩრდილოეთ და სამხრეთ შტატებს შორის ომის დამთავრებას. ამ ამბის მოსახსენებლად, რობერტ ლინკოლნი თავის მაშინვე გაეშურა და, თვატრში სწორედ იმ დროს შევიდა, როცა იმ პრეზიდენტი მოკლეს.

გვიდა მრავალი წელი და ერთხელ, როცა იგი სამხედრო მინისტრი იყო, ტაინების სადგურში პრეზიდენტი გარდაიღვს დაგდა. იმვე დღეს გარდაიღვს მოკლულ იქნა ანაქისტ ვიცის ბელით.

და, ბოლოს, რობერტ ლინკოლნი თავისი თვალით ნახა, როგორ მოკლეს პრეზიდენტი პრეზიდენტი მაკ-კინლი.

ამ შემთხვევის შემდეგ იგი არასოდეს არ ხედებოდა აშშ პრეზიდენტებს საზოგადოებრივად ადგილებში.

მავაპი კურდღელი

ერთი იფარსლაველი მონადირე ხშირ ბაღახში გასულს ბაჭის წაწედა. მონადირემ თავის ამხანაგებს უხმო, — ნახეთ, რა ღამაში ბაჭიაო. ამისობაში დედპურდელიც გამოჩნდა. რა დანახა თავის შვილთან უცხო კაცი, კურდღელი თავგანწირული მავარა მონადირეს.

მონადირემ ღირსეულად შეუყვას კურდღლის სიმამაც და მასწვე მოშორდა იქაურასაბს.

ორიგინალური კინოთეატრი

ნიუ-იორკში გაიხსნა ორიგინალური კინოთეატრი, სადაც აჩვენებენ მხოლოდ და მხოლოდ მუქ ფილმებს ვილერი მხარეების ცხოვრებიდან. ყოველ სავარძელზე დამატებულია დამახას, ხოლო თითოეულ მკურებელს ეძლევა რამდენიმე ფუტი ვანსა. ფილმის ჩვენების დროს მკურებლებს შეუძლიათ აქტიური მონაწილეობა მიიღონ ამბებში, რომლებიც ეტრანე ხდება. ხეანის შემდეგ მკურებელთა დარბაზში ენციკლოპორტები დიდხანს ასეთფაეებენ დენთვის ბოლით გადენილილ მკერს.

შეღამათი

„ყო თქვენ მოკვდებით შიშისაგან ჩვენი კინოსტატიის ჩვენებისას, უფსოლ დეკა-მეგობრობა! — ახალი განცხადება ინგლისში არაღი გამოჩნდება ბოლომდე ამერიკის კითხვებზე, სადაც უჩვენებენ „საშინელებათა ფილმებს“.

სიმდიდრემ მხოლოდ
დავიდარაბა მოუტანა

ერთმა დარბიმა ინგლისელმა მერლუარმა — ტერენს დევიმ ლამაზის ფსკერზე პაწაწინა სკოტრი იპოვა, რომელშიაც 77 ცალი ძველი ვერცხლის ფული აღმოჩნდა. მაგარამ ნაპოვნმა დევისს უჩამოგნების მეტი არაფერი მოუტანა. ჭერი იყო და, შესუიდეველბმა ნაპოვნის ფასის დადგენასთვის გვარიანი გასამარჯლო მოხოხოვეს; შემდეგ მჭიხი წაჭრუნენ, — შენს ნაპოვნში ჩვენც ვვირევაო წილი. მერე კიდევ კოლუცინორებმა და გაფასახალო სამმართელოს აფენტიტბმა გაუწაულებს გული. დევიმ, ბოლოს და ბოლოს, გამოსავალი იპოვა: ადგა და ის სკოტრი ფულბიანად ზღვაში გადაადგო... „ყო ხელისუფალით უნდათ გაფასახალო გადასადვირონ, ამოღებთ ეს ფულბილი ზღვის ფსკერდან. მე კი მერე, რაც ვეწამი“, — განაცხადა გატანულმა მერლუარმა.

კბილის მკნეიბის ლაშქრობა

ავსტრალიელმა ეთნოგრაფებმა დაადგინეს, რომ ახალი ვკინის მკვიდრთათვის სრულიად უცნობია კბილის ტვილი. სულ ახლახან ამ კუნძულზე კბილის ექიმთა დიდი ჯგუფი გაემზავრა, რათა ვიგონენ ამ საკვირველი მოვლების მიზეზი

ჯუჯას პატრონმანანები

ელმტობრომარვიანი მანქანები-სანტეინს-პეტიკის ოცნება, რადგან ასეთი მანქანები საწვავის გადუმე დიდანი, ცხადია, ისინი არ გამოყოფენ მხარბოლავ ვაჭებსა და ბოლს, არც მრავა ხმაურბს გულისშემავსუხებლად. ასეთი ტაიბს იფარსლავური მანქანის მოდელი მხოლოდ ორ მავარტრე ვანგარიშებლად. აკუმულატორები მოთავსებულია სკამების ქვეშ, ელმტობრომარვები კი — ბორბლებში.

მეორე ასეთი ტუქა მანქანა — „ტარანს-ვილი“ — პარბის ქუჩებში დამკრის. მისი სავარე არ აღმუტბტა ჩვეულებრივი ავტობუსის სიგანეს. კარები როლს ასრულებს ასახველი სახურავი.

შველახე მარცხინაი

ქონ სმუტი, ტეუდენტი, ვირკინის შტატის მკვიდრი, უველიზე მარცხინაი კაცად ითვლება ამერიკაში. ქონი თავმდაბალი ვახუკია და სულ რაღაც 21 წელია, მაგრამ მან უკვე „ჰოასწარი“ მოიგებთა ხელი და ორჯე ფეხი. შემდეგ კიბიდან ჩამოვარდა და ზერხეშილი დაუწიანდა. სახურავიდან ჩამოვარდნილმა კრამბმა იგი კვლავ საყადმ-ყოფში დააწვინა. მან იტაცებდნენ ვანგს-ტორები გამოსიდევის მიზნით, რამდენჯერმე სასტრუბლ სემეებს ბულივანებმა; ხოლო ერთმა კაცმა სრულიად უსახაბოდ გადმოაგდო იგი სახლის ფანქრიდან: ყოველივე ამის გარდა, ქონ სმუტი, უანასინელი წლების განმავლობაში, პოლიციამ ორმოცჯერ დააგარბომა სხვადასხვა სატრანსპორტო წესების დარღვევებისათვის.

სურათზე სწორედ შეიძინეს შიდასოფლებში შემოსული აქლემების ქარავანია აღბეჭდილი.

თბილისის ბაზრებს ხორბდღუღი, დღენით, მატყლით, ხილით უშთაბრისად კახეთი ამარაგებდა. კახეთში რკინიგზა მხოლოდ 1918 წელს გავიდა. ამიტომ მანამდე (და ერთ ხანს მას შემდეგაც) კახეთიდან თბილისში ურბნობით ჩამოქონდით ვასაყიდი პროდუქტები. № 2 სურათზე შევინ ხედავთ ურემს, რომელიც კახური დღენით სახვრე რუმბებიოთა დატვირთული.

აქლემების ქარავანს საგანგებო ადგილი მქონდა მიწრილი ღამის გასათვად, მაგალითად, მეტეხის ხეივანი — ხუთს მოედანზე, საერთო ღამის სათევები გაჩნდათ აგრეთვე მეურმეებსაც, თავის ხარკამერიბიან და ურემბიანად. № 3 სურათზე გამოხატულია ერთ-ერთი ასეთი ადგილი. მაგრამ საერთო ღამის სათევები საკმაო რაოდენობით არ იყო და, ბევრ მეურმეს პირდაპირ ქუჩაში ან ქალაქის მისაღვლოებთან უხდებოდა დილის დღეები.

თბილისის ბაზრები ძველთაგანვე იყო განთქმული მრავალფეროვანი სურსათ-საწოვავით, დახლოთან მდგარი გამყიდველი ხმამაღალი ძაბილით უხმობდა მუსტარს, ყოველნაირად აწონებდა თავის საქონელს. ბაზარი უფროთ იყო გადახურული. № 4 სურათზე მოჩანს ბაზრის კუთხე უფროს სახურავით.

ძველ თბილისში ოთხი მთავარი ბაზარი იყო ვერის, ავლაბრის, მედანისა და სალდათის ბაზარი. ვერის ბაზარში იყიდებოდა შეშა, კირი, ბოსტნეული; ავლაბრისაში — ხილი, თევზი, ბოსტნეული,

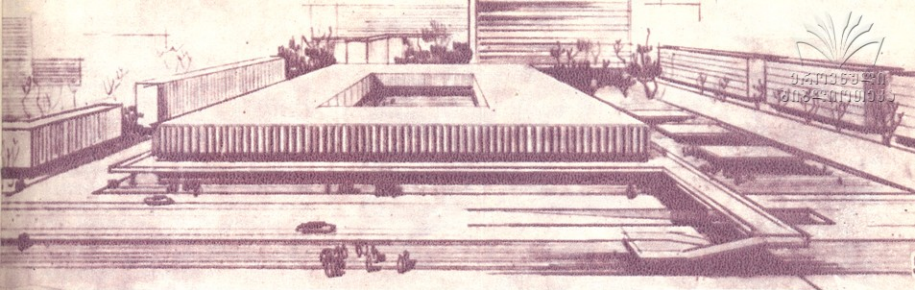
ქარავანი თბილისში? ხაიდან სადამო? აქლემებით ხომ უდაბნოებსა და ნახევარუდაბნოებში მოგზაურობენ! — იკითხავთ თქვენ.

საქმე იმაშია, რომ წინათ თბილისის ბაზრებში არა მარტო საქართველოს სხვადასხვა კუთხებიდან და მეზობელ ქვეყნიდან — აზერბაიჯანიდან, სომხეთიდან, დაღესტანიდან, არამედ ხშირად სპარსეთიდან და ინდოეთიდანაც კი ჩამოქონდით ვასაყიდი საქონელი. სოლო რკინიგზისა და საავტომობილო ტრანსპორტის განვითარებამდე ტვირთის შორსმანძილზე გადაზიდვის ძირითად საშუალებას აქლემი წარმოადგენდა. დასაბამდნებული აქლემების ქარავანი თბილისში შემოდის ორთაჟალის მხრიდან და მოემართებოდა შეიდანისაკენ, (ამუშაოდ ვორგახალის მოედანი), სადაც დილიდან საღამომდე გაცხოველებული ბაზრობა იყო. № 1

ბავშვებო, აქ მოთავსებულ ოთხ ფოტოსურათზე აღბეჭდილია ძველი თბილისის ყოფის ამსახველი რამდენიმე მომენტი.

აღმათ ყველაზე მეტად გაგოცებთ № 1 სურათზე გამოხატული აქლემების ქარავანი. აქლემების

საქართველოს
საქართველოს

ხელით ნაკეთობანი, ფესხაქმელი...
შიდაწე — ხორბლივლი, ფქვილი,
ბრინჯი, ყველი, ერბო, ცხვარი, მატყ-
ლი და სხვ. ბაზრებს თავიანთი მდებ-
არების მიხედვით ჰქონდათ სახე-
ლები შერქმეული. მაგრამ შეიძლება
იკითხოთ, — საიდან გაჩნდა სახელ-
წოდება „საღდათის ბაზარი“. წინათ
იქ, სადაც ახლა კოლმეურნეობის
მოედანია, იმართებოდა საკვირაო
ბაზრობა; ეს წესი რუსებმა შემოი-
ტანეს. ამ ბაზრობაზე მეტწილად
ქარისკაცებს („საღდათებს“) გამოჰ-
ქონდათ გასაყიდი საქონელი: ჩეჭმები,
ფარაჩები, თეთრეული, საცვლები და
სხვა წვრილმანი ნივთები. თბილისე-
ლებმაც ამ ბაზარს „საღდათის ბა-
ზარი“ უწოდეს.

საქართველოში სახჭოთა ხელი-
სუფლების დამყარების შემდეგ თან-

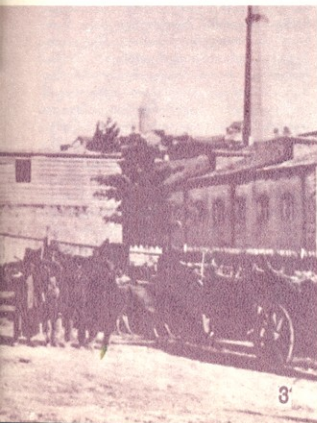
დათან ისტორიას ჩაბარდა მოწყო-
ბელი, ბაზრები. დღეს ჩვენს დედა-
ქალქში გააქვს კეთილმოწყობილი,
თანამედროვე არქიტექტურის შესა-
ტყვისი, მინით გადახურული ორსარ-
თულიანი საკოლმეურნეო ბაზრები,
სადაც ყოველდღიურად ასობით ხა-
ტვითო მანქანას შემოაქვს ნაირ-
ნაირი, ახალი-ახალი პროდუქტები.

პირველი მაისის სახელობის რაიონ-
ში, ყოფილი საკოლმეურნეო ბაზრის
ტერიტორიაზე შენდება ახალი ბაზ-
არი, რომლის პროექტის (სურ. № 6)
ავტორები არიან არქიტექტორები: ბ.
ინაშვილი, ე. ჩხეიძე, მ. გოგიშვილი,
ინჟინრები: ტ. თბილავა, ი. მათიაშვი-
ლი და დ. დათუნაშვილი. ახალი ბა-
ზარი ყველაზე დიდი და სანამუშო
იქნება მთელ რესპუბლიკაში. მისი სა-

სარგებლო ფართობის მოცულობა
22 800 კვ. მეტრია და გათვალისწინე-
ბულია 1200 სავაჭრო წერტილისათვის,

პროექტით გათვალისწინებულია სა-
ვაჭრო დარბაზის, 100-ადგილიანი სა-
სტუმროს, სასადილოს, ბაზრის ადმი-
ნისტრაციული შენობის, ავტომანქა-
ნების სადგომის, სამაცივრო და სა-
საწყობო შეურენობის შექმნა. მაქსი-
მალურად იქნება გამოყენებული უახ-
ლესი ტექნიკა — სავაჭრო დარბაზი
საწყობებს დაუკავშირდება მოძრავი
ციხების, ამწებისა და მქვანეული
მოწყობილობის საშუალებით. ფარ-
თოდ იქნება გამოყენებული მინა, რაც
ხელს შეუწყობს სავაჭრო წერტილის
საუკეთესო განათებას.

თამიშურა ზარბიძე.

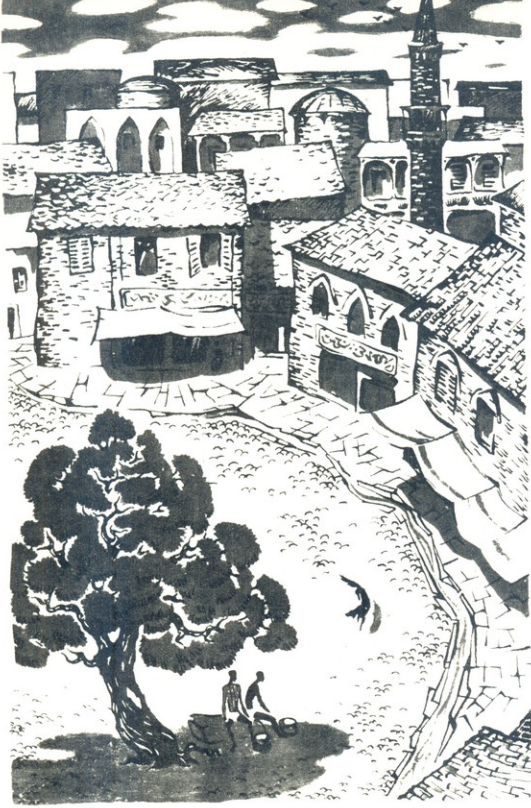

სკანზე, ორი ბიჭი იდგნენ მკვლევარ-
ლებს გაყვიანი ხმათა მხარს სხვა-
და ვორკის თესლს სთავაზობდნენ.
მათ წინ ქუჩიანი, მღრიე წყალი
ძლივს მიიკვლევდა გზას და ჩაიხან-
სთან არხს უერთებოდა.

ქალაქ ვერამინის ღორშესანიშნო-
ბას ერთი ძველი კოშკი წარმოადგე-
ნდა. მოედინად კოშკის დაცვავეუ-
ლი ცილიანდრისებრი კოშკის ნა-
ბევარი და წვერწამბული სახურავი
ჩანდა. გამოძვარი აგურით ნაშენი-
ბი კედლის ნაპრალბში ბელურები
მიუტეხებულყვენ და აუტანელ სი-
ცხისაგან თვლებდნენ. დრო და დრო
სიჩუმეს ძაღლის წაგვეკავი არღვევ-
და. ეს იყო ღია წაბლისფერი, მოტ-
ლანდიური სეტერი, შავდ დაწინჯე-
ლული თათებით, თითქოს ტალახში
ურბენია და ზედ შეხმობიაო. ყურე-
ბი ჩამოყრილი ჰქონდა, კედლ-აბზე-
კილი; ბანჯგლიან სახზე ქვეიანუ-
რი თვალები უღელარებდნენ. გამო-
ხედვებში გონიერება იგრძნობოდა.
ძაღლის თვალები შეუცნობადი და
განსაკუთრებული ძალით ციმციმებ-
დნენ, დაკოდლი შველის თვალები-
ვით უსახვგრო, იდუმალი მწუხარე-
ბით გიმზერდნენ. ამ უპატრონი ძაღ-
ლის თაფლისფერ თვალებში მწუხარ-
ებასთან ერთად წყენა და მოლოდი-
ნი აღბეჭდილიყო. მაგრამ ვინ გრძნო-
ბდა და ვის სურდა შეეჩინა მისი
მწუხარება, მისი ზეწვნა-მულდარით
აღსაყე გამოხედვა? საფუნთოშუგ
წინ, — ბიჭი სცემდა, საყასბოს წინ,
— ყასბის შეგირდი აზულდა ქვას;
თუ ავტომანქანის ჩრდილს შეაფარ-
ებდა თავს, იქაც სწვდებოდა მძღო-
ლის დაღურსმული ფეხსაცმელი.

ყველას რომ მობეზრდებოდა მისი
წვალება, ახლა რძისფავის გამ-
ყიდველი ბიჭის რიგი დგებოდა, იგი
დილი სიამოვნებით აწვალებდა მას:
ძალი წაგვეკვივებდა, ბიჭი კი ხარხ-
რებდა. სერის მყურებლებიც იცი-
ნოდნენ, თითქოს პირი შეიკრათ,
ქვეშევეშურად აქებებდნენ ბიჭს.
როგორც ღვთისმოსაე მუსლიმანებს,
მათ არაფრად მიიჩნდათ ალპასიან
დაწყვეტილი, უწმინდური, შვილი
სულის მქონე ძაღლის ტანჯვაწამე-
ბა. რძისფავის გამყიდველმა ბიჭმა
ისე გააწაბა ძალი, რომ უბედურმა
ბირტყყმა ბოლოს გაქცივით უშვე-
ლა თავს. კუჭკამბში ძლივს წალა-
სლავდა და კოშკის ოთხბეჭე გამო-
ყრილ წყალანდარში მიიყუტა. ენა
გაღმავალი. თავი წინა თათბეჭე დაი-
ლო და ბურანში წასული გადმოლო.
აბიბინებულ მდელის გასცქეროდა.
ილაგაწყვიტელს ყველაფერი სტი-

..უკანდაბოროსე ქანდლი

სადყე კვლიათი

მხატვარი ზურაბ ფოსხიშვილი

ქალაქ ვერამინის მოედანზე რამ-
დენიმე საფუნთოშუგს, საყასბოს, სა-
დალაქოს, შეწვილძანის დუქანსა
და ორ ჩაიხანას წრე შეიკრათ და ამ
ქალაქის მცხოვრებთა ყველაზე სა-
ჭირო და აუცილებელ მოთხოვნილე-
ბათა დაკმაყოფილებას ემსახურებო-
დნენ.

თავიარა მზისაგან გარუჭული, სი-
ცხისაგან გაოგნებული აღმანიებში,
სულწასულეები ელოდნენ ნიაგს, სა-

ღამოს სიგრილეს. თითქოს სიციოც-
ლე ჩამკვლარიყო. ყველაფერი გარ-
ინიღებელიყო: დუქნები, ხეები,
ცხოველები. შარავზაზე მანქანების
ბორბლებისაგან ავარდნილი მტკერი,
ლაქავარდნიან ცას ეფინებოდა.

მოედნის განაპირას გულფუტუ-
რო, ბებერი ქალბერი იდგა, განზე გა-
ეშალა თავისი ნეკრესიანი, მოღრე-
ცილი ტოტები. ქაღრის მტკერაში
ფოთლების ჩრდილში, ფართო ქვის

ოდა, მაგრამ აქაურმა სიგრილემ და მეტეორებამ განსაკუთრებული სიამით ააგოს მთელი მისი არსება. წყალსადინარის მილიდან ჩრქნისის სუნე ამოდიოდა და ძაღლს შორეულ და მიუწვებულ მოგონებას უღვიძებდა. მწვანე მელისი ცქერით უჩვეულო გრძობა ეფუძვლებოდა. თითქოს წარსული ცხოვრება ყურადღებულად ჩასძახებდა: „მოღზე იხტუნე და ირბინო“.

ეს ინსტიქტი ძალს მიემკვიდრებოდა ჰქონდა მიღებული თავისი წინაპრებისაგან, რომლებიც შოტლანდიის მწვანე მდელოებზე ღვინო და ნავარდობდნენ, მაგრამ ახლა ისე იყო დადილი და დასუსტებული, რომ განჩრები თავიც არა ჰქონდა. ადრე გარკვეულ მოვლევებს ასრულებდა და თავის მხრივ მოთხოვნებზეც ჰქონდა; პატრონის დაახებზე უნდა მიხსოვოდა, სახლში უცხო არავინ შეიშვო, ეთამაშა პატრონის ბავშვთან, თავი შესაფარებლად დავიჭირა შინაურთან და უცხოებსა. იცოდა ჰამის რიდი და ალერსის ფასი. ახლა კი დაკარგა ეს ყოველივე...

მთელი დღეობით, შინაგან აქანჯარებულ პატი ნაგავში იჭქებოდა, საჭმლის ნარჩენებს იჭქებდა და წყმტუტებით ვარდობდა თუ დარტყმას დაუპირებოდა. თავდასუსტის სხვა საშუალება არ გაჩნდა. ადრე, კობლა, მკვირვალთა და გულჯიდი იყო, ახლა კი უსუფთაოს, მზღალსა და დამეჩავებულს ყველაფერისა ეწინააღმდეგებოდა. საკუთარი ხმაც კი შინის ზარს აკებდა. მუქებს და ნავაგს მიეჩვია. მიეფიქრობა ტანზე იქავეობდა, მაგრამ იმის სურვილიც აღარ ჰქონდა. ჩწყობები მოეცილებინა. ძალი გრძობდა, რომ მსაჩივლა, ნავის ნაწილი იქცა; ორი ზამთარი გვიდა, რაც ამ ყოველფერში მოხვდა და ამ ხნის განმავლობაში ერთხელაც არ გამძღარა. ერთხელაც არ უფინებო შემიღდა. არავის ვადუსვია თავზე ხელი, არც თანაგრძობნით შეუხედავს. აქაურ ადამიანებსა და ძაღლის ძველ პატრონს შორის მხოლოდ გარეგნული მსგავსება იყო, გრძობაობით, ჩვეულებებით და საქციელებით, ისე განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისაგან. როგორც ცა და დედამიწა. ის ადამიანები, რომლებსაც ადრე ხედილობდა, თითქოს უფრო ფასადდნენ, ისმობდათ მისი დარდი და მწუხარება. ესარჩლებოდნენ.

ძალს განსაკუთრებით ალღობოდა რძისღვავის სუნის. მისი სითოთრე დღის რძეს, ბავშვობის დღეებს ავინებდა. გაოგნებულს თაღის ბავ

შვობა ეგზანტობდა. ვითომ ისეც ლეკვი იყო. ძაძულან თბილ, ნოყიერ რძეს წოვდა, დედა კი ენით ლოკავდა. დედისა და მიხუტებული ძმის სურნელიც კი გაახსენდა. რძით რომ მიიყრებოდნენ, მთელ ტანში სიბოზა და სიმშველ დაუვლდა ხოლმე. დამიძებელი ძუძუს პირს უშეგებდა და ეძლეოდა ტყბილ ძილს. რა შეედრება იმ სიამონებებს, როცა თითო უნებლოდ დედის ძუძუს ეგებოდა და პირში რძე გულუხვად მოედინებოდა. ფეფუტეწიხინი ძმა და დედის ხმა! რა შეიძლება იყოს ამაზე უფრო სასიამონო და სანატრლო? გახსენდა თავიანთი ხმა. საღამო. ძმასთან ბაღში დასამში, დარბოზდნენ, აწვანებენ ერთობდნენ, ხან ყურით აწვეოდნენ ერთმანეთს. მაღი ახალი მეგობარი შეიძინა. თავის პატრონის შვილს აედევნებოდა, უყვოდა, ტანისამოსზე კბილი იჭვიდებოდა. განსაკუთრებით აჯრავდა ახლავს პატრონის ალერსი, შაქრით პირს რომ ჩაუტყვარუნებდა. მაგრამ ყველაზე უფრო პატრონის ვაჟი უყვარდა. სულ ეთამაშებოდა, არასოდეს არ სცივდა. მერე ერთბაშად დედაც დაეკარგა და ძმავე. დარჩა პატრონი ცოლმელოთ და მოხუცი მოსამსახურე. ძალი სუნით და ფეხის ხმაზე, შორიდანვე სენებდა ვეგლას. სადილობისა და ევაშმობისას ისინი მაგდის მოუხსლებოდნენ და გაისმობდა დანაჩანგლის წყრიალი, ძალი იქვე ჩანდებოდა და ტკებობდა საჭმლის სუნით. ხანდახან სახლის პატრონის ცოლი, ქმრის უჩუქრად, გემრიელ ლუქას ვაღმოდებდა ხოლმე, შემდეგ კი მოხუცი მსახურის ძახილი გაისმოდა: „პატ... პატ...“, რაც იმას ნიშნავდა, რომ თავისი ჩხბურთან საჭმელი იყო. მაგრამ თი, ერთხელ პატა თავის პატრონს სასერიტოდ ვაგვავა მანქანით უცხო ქალაქში და ვხა ავინა. ბუერს ექება პატრონი, აქეთ ირბინა, იქით ირბინა, მაგრამ ყველს ველარსად მიავნო... ნეთუ პატრონი შევიდა და პატა დარტოვა? ალღობული ძალი შინში შეიპყრო. ვანა შეეძლო. თავისა პატრონის, თავისი ღვთაების გარეშე სიცოცხლე? პატრონი იმისთვის ღმერთი იყო. არა, არ დასტოვებდა პატრს, აუცილებლად მოიხებოდა. შემინებელი ძალი ამაღლ დარბავდა ქალაქის ქუჩებში. დაღამებისას მოედანზე დამარუნდა მაგრამ არც აქ დახვდა პატრონი...

შეაღვიძა პატი თავისმა ცენხამ განათავისა. შემინებელი წარბავარდა, ახლომასლო ქუჩები შემოიბრინა. დაყნოსა კედლები და ბოლოს შიმი

შომა ყვავე მოედანზე მიიყვანა. ერთმანეთში არეულყო ნარჩენი ხორცის, ახლად გამოძეცვარი პურის და ნაწენის სუნი. ძალი თავს დაანაშაველ გრძობდა; ის უცხო გარემოში მოხვდა, სადაც მოწყვლავა თავისი პატრონის მსგავსი ადამიანებისაგან უნდა მიეღო, თუ მეტოქე არ გამოეხსენებოდა და პატრს არ გამოაგლებდა. აქაურობა მისი სამფლობლო განხლებოდა. ხომ შეიძლებოდა რომელიმე ადამიანს, ვისაც ის საქმელები ეკუთვნოდა, პატრისადმი მზარუნელობა გამოეჩინა?

აქანჯარებულ ძალი საფუნეთო-შის ღია კარებს მიუახლოვდა, საიდანაც ახლადამოძეცვარი პურის სუნი გამოდიოდა. ვაქმა, რომელსაც ილიაშიმ პური ამოეჩარა, ძალს დაუძახა: „მოდი, მოდი...“. რა უნებური და უცხო ხმა ჰქონდა. თბილი პურის ნაწილი ვაღმოდებდა. ძაღლმა ჭერ პირი იქით მიიღო, მაგრამ მერე ვაღმასანსლა და კუდი ვაგინა. ვაქმა პურის ღუქის წინ სჯამზე ადლო და პატას თავზე წახლად დადუსვა ხელი. მერე კი სწრაფად შეხსნა საყუდი. რა შეუბა იგზობა პატრმა თითქოს ყოველგვარი პასუხისმგებლობისა და მოვალეობის გრძობისაგან ვათავისუფლებოდა. ქუდის ქვიჩით მიუახლოვდა შეღუქმენს. იმან ეჭირათ ნიხილი უთავაზა. ადგა და წაუყვავით ვაყილა იქაურობას. მეღუქმზე არხის წყალში შეღუქმოდნენ და სიბანს ხელმედი, ძალის საყილი დღესაც ექ ჰყოლია ღუქის კარებზე. ადლიდან მოყოლებული პატას ამ ადამიანისაგან ვარდა წიხლისა, ქეთია და ვიხით ცემისა, არაფერი მიუღია. თითქოს აქ ყველა ადამიანს მოსისხლე მტრები იყვნენ, ძალის ტანჯვა ისეთ სიამონებებს ანიჭებდათ. პატა გრძობდა, რომ სხვა საყარობი მოხვდა, აქ ყველაფერი მისთვის უცხო იყო, არავის სურდა მისი გრძობობისა და სურვილების ვაგინა. პირველ ხანებში ვაუჩირადა, მერე კი შეურთოდა ბებს. ქმრის ბოლოს, მარჯვენა მხარეს, ძალმა ნავაგს ორზოს მიავნო, აქ ხანდახან ძვლებს, ხორცსა და ქინის ნაკვებს, თევზის თავებსა და სხვა პირის ჩასატყვარუნებდა, რომელიც სახელეც არ იყო ცოდა, პოულობდა. უქვიც წოლად კი პატა საყარობა და საფუნეთოშენს წინ იყო ატეხული. ყანას ხელმედი შეჰყურებდა. მაგრამ ლუქის ნაცვალს, ხმრად ცემით უქმანინდებოდნენ. დროთა ვითარებაში როგორცაა აგვარა გარემოებასაც შეეჩვივა წარსული ცხოვრება ბუნდოვანად ახაოვდა და ნუგეშს

იმ დაჯარგული სამოთხის მოგონებებში მოვლობდა.

ყველაზე უფრო პატს აღმანიანს უსულგულობა ტანჯავდა. სულ იბრაივეტდნენ, ლანძღუდნენ, მას კი ამ ახალ, მწუხარებით აღსავსე ცხოვრებაში უფრო სითბო და აღრისი სჭირდებოდა. მის თვალბში გული-სხმიერების მუდარა იხატებოდა. პატ სიცოცხლესაც არ დაიშურებდა, თლოდა კი ვინმე გულთბილად მოპატივობდა, თუნდაც თავზე ხელი გადაეცემა, მზად იყო ამისათვის თავი გაეწირა, სიყვარული და ერთგულება დაეხმარებოდა. მაგრამ პატი გრძნობდა, რომ შეესაბამების უცხო იყო, არავინ ესარჩლებოდა. თვითონ ყველას თვალბში შესცვივებდა, უხელოდა მათი გული მოეგო, მაგრამ ამაღლ... მისი სიკეთე თითქოს უფრო აღზნებდა ამ აღმანიებს. მათ თვალბში მოლოდ სიძულვილსა და შურისგებას ხედავდა.

პატი თბრილში იწვია და თვლემდა. გულზე თითქოს მაჯლაყუნა აწვია, დაიწვესა და გამოედიოდა. ძალიან შიოდა, საიდანოაც მწეადის სუნი მოდიოდა, შიშშილმა მთელი მიგნეული დაუხსრა, დღლილობა და ტკივილი დავეწყდა, როგორც იყო წამოიღდა და მოეხინსაყენ წალასლსადა.

ამ დროს მოედანზე ხმაურით შემოვიდა მანქანა და შტერის კორიანტელი დააყენა. ავტომანქანიდან გადმოსული კაცი პატისაყენ წამოვიდა და თავზე ხელი გადაუსვა. ეს მისი პატრონი არ იყო, პატი ამში არ მოტყუვდებოდა. მას კარგად ახსოვდა პატრონის სუნი. მამ ვინ არის ასეთი ღვთისნიერი აღმანი, ძალს რომ მოეფერა! პატმა კული გააქიცინა და იკვირე შეხედა, ხომ არ შეცდა? რა-

ტომ მიეფერა, ყელსაბამი ხომ აღარ ჰქონდა? უცხო კაცი ისე მოეფერა და ძალიც უკან გააყენა... ის კაცი ხაცონი სანბნი შევიდა, სიდასაც სანბნის სუნი გამოდიოდა. ყველგოლან სკამზე ჩამოჯდა, თბილი პური, მწწონი, კვერცხი და სხვა საჭედილი მთარათეს. კაცი პურის ლუქებს მაწონში აწობდა და ძალს უყვარდა. პატი გენი გამალებით ეცა, შეძლავ კინელა დაუწყო ქამა. მადლიანი თვარლებით შესცვივოდა თვისი კეთილისმყოფელს და კულს აქიცინებდა: სრზარი იყო, თუ ცხადი? პატი ისე გაძლა, რომ ერთხელაც არ უტემათ, ნუთუ ახალი პატრონი იბოვა?

იმ კაცმა პატს ისე გადუსვა თავზე ხელი. მოედანს რამდენჯერმე შემოუარა და მანქანში ჩაჯდა. პატმა ვერ გახედა მანქანში ასულა, იქვე იყო ჩაცუქული და თვალს არ ამორბოდა. უცბად ავტომანქანა მტერიან გზაზე გაეარდა. ძალი იმწამსვე უკან გამოეღვირა. არა, არ უნდოდა ამ კაცის დაქარვვა, პატმა დასძლია ტკივილი, ენა გადმოგდებელი მისდევდა მანქანას. მანქანა ტალაქს გასცა, ვაივაკა, ძალი რამდენჯერმე წამოიწვია, მაგრამ მათშირის მანძილი სულ უფრო და უფრო მატულობდა. პატმა შეცდომა დაუშვა. დაუძლურებულს განა შეეძლო მანქანასთან შეჯიბრი? გული ძალზე უცემდა, სხეული არ ემორჩილებოდა. აღარ იცოდა რისთვის და სხე მიბრბოდა? არც წინ წაესვლებოდა და არც უკან გამოსაბრუნებელი გზა ჰქონდა. თვალი დაუბნელდა, სულს ძლივს ითქვამდა. გზოდან გადმოვიდა და ენაგაღმოდებული არბის წინ გრილ სილაზე დაუმბო. განსაკუთრებული ალოთი, რომელიც მას არასოდეს ღალატობდა, იგრინო, რომ ველარ აღგებოდა — თავბრუ ესხმოდა, გონება ეკარგებოდა, მუცელში მწეავე ტკივლმა დაუარა, თვალბში რაღაცამ გაუეღვა, კრუნჩხვები დაეწყო, თათები დაუბუღა. ცოცხა ოფლმა დაასა და უჩვეულო შეგება იგრინო.

შის ჩასვლის წინ პატს სამი შშიერი ყვავი თავს დასტრიალებდა. მათ იგრინეს, რომ აქ საცილო გაუჩნდებოდათ. ერთი ყვავი ფრთხილად დაფრინდა პატს, დავირვებით შეათვალთრა და რაკი დარწმუნდა, ჭერ კიდევ ცოცხალი იყო, ისევე აფრინდა. ეს სამი ყვავი პატის თავლისფერის თვალბის ამოსაკორტნად იყო მოსული.

სპარსულიდან თარგმანა
თინათინი კამუზაპაპა

გსუჯავი სამანქანი

კატანი

ოთახს ოთხი კუთხე
აქვს თითოეული კუთხე-
ში თითო კატა- ყოველ
კატის წინ მ კატა. თითო-
ეული კატის კულზე თი-
თო კატა იის. სულ რამე-
დენი კატა უოფიდა ოთ-
ახში?

306 რამდენი წლინაპა?

ოჯახში ზუთი ბავშვი-
გვი გოგიზე ორჭერ უფ-
როსია, ნელი და გოგი
ერთად ორჭერ მეტი ხნი-
სანი არიან, ვიდრე გვი.
თამარი და გვი ერთად
ორჭერ მეტი ხნისანი არ-
იან, ვიდრე ნელი და გო-
გი. გიგა, ნელი და გოგი
ერთად, ორჭერ მეტი
წლისანი არიან ვიდრე
თამარი და გვი.
გიგა 21 წლისაა, რამ-
დენი წლის ყოფილა თი-
თოეული ბავშვი?

რომელია მართალი?

ერთმა მაცივარი ჩარ-
თო — ოთახში სითბო
ქინებაო.
მეორემ მაცივარი გა-
მართო — ოთახში სიგ-
რილდ იქნებაო.
რომელია მართალი?

ზღვის გიგანტურ ცხოველს — ვეშაბს მართლაც შეიძლება ვუწოდოთ „მოსურავი საფანტური“, სადაც „თავმოყვარილია“ ადამიანისათვის უადრესად აუცილებელი თიფის ყველა ნივთიერება.

დევიწით ვეშაბს ტუავიდან. მართალია ვეშაბს ტუავი საკმაოდ ხლანტი მახა, მაგრამ საშუალო შეცნეურება იპოვებს მისი გაცივების ხერხი და ახლა თითოეული ვეშაბი იძლევა მრავალ კვადრატულ მეტრს შესანიშნავ ტუავს, რომელიც ძირითადად ჩემს ლანჩებისა და ამრავი ღვედებისათვის იხმარება.

კანქვეშა ქონს აქუცმაცებენ და მისგან ცხიმს გამოადობენ ხოლმე. საშუალო ზომის ვეშაბი დაახლოებით 5-6 ტონა ცხიმს იძლევა, დიდი ვეშაბი კი — 8-11 ტონამდე. ამ ცხიმისგან ამზადებენ საპონს, მაღალხარისხიან სარცებს ზღვისელს, სხვადასხვა სახის კრებს.

ვეშაბის ცხიმს ხმარობენ ტუავეების გასაპოხად, აბრეშუმის ქსოვილების გასაბრუნებლად, ზუხტი ხელსაწყოების საცხად.

ვეშაბის თავში არის უზარმაზარი „ტომარა“, რომელიც სავსეა სანკუტორბული ცხიმით — სპერმატით. სანკუტოტი ძვირად ფასობს. მას იყენებენ სტერინის, მაღალხარისხიანი სახნის და წაშლების დასამზადებლად.

საშუალო სიდიდის ვეშაბისგან 7-10 ტონა ზორცი მიიღება. იგი უმეტესად საკვები ფჯელის დამზადების ხმარდება. რამდენიმე წლის წინ გამოიკვია, რომ, თუ ქაშის უკველდლოდ საკვებ რაციონს ვეშაბისგან საკვები ფჯელი დამატება, ქაშის უკველდლე დადებს კვერცხს, წაშორული კი.

ვეშაბის ღვიძლი ძალზე დიდი რაოდენობით შეიცავს კაროტინს — ვიტამინ A-ს მარტო ერთ ღვიძელში იმდენივე რაოდენობითა ვიტამინი A, რამდენიცაა 100 აპახ

კილოგრამ კარაქში, ან 5,6 მილიონ ქაშის კვერცხში!

ზღვის გიგანტის კუჭქვეშა ჭირკვალი თავისი სიდიდით 400-ჯერ აღემატება მოწარდილი ზარის ამავე ჭირკვალს. მისგან იღებენ ძლიერ წააზს — ინსულინს, რომელიც სიკვდილისგან იცავს შაქრის ავადმყოფობით დაავადებულ ადამიანებს.

რუღვა ვეშაბების ცხიმს იყენებენ მარგარიის დახამზადებლად. ზორცი კი ზეგრ ქვეყანაში საშემლად ხმარობენ.

ახე უხვად „ამარაგებს“ ადამიანს ვეშაბი. მაგრამ ადამიანის ხელით, უკველდლოდ მტეტი და მტეტი რაოდენობით იხოვება ეს ცხოველი მსოფლიო ოკეანეში. ამიტომ ზეგრს აუჭიერებს ამ უწყალოური ზღვის ცოლიათის მომავალი ბუდე.

ეურნალიდან — „ოუნი ნატურალისტი“.

თამასტამი

ჩაინუნეთ დრო და მოკუნეთ კი ჩაწერილი უკველი ციფრით ერთიდან ორმოცამდე. ვინც უფრო

მაღერ მოახერებს უკველი ციფრის თანმიმდევრობით ჩვენებს, ვიმარჯვებულეი ცი ოქენბა.

38	22	24	39	30	31	4
	36			21	4	20
27	17	5	26	35	9	32
				15		
7	18	29	33	6	14	11
				16	10	37
						40
13	12	2	23	25	19	34
	28		8			

აბა სტადი

მარცხნივ მდებარე ფიგურა, სწორი ხაზებით ისე დაჰყავით თანაბარი ფორმის ნაწილებად, რომ მათგან კვადრატი და შეგიჩაბოლო კიდერ ერთი ბა-

ტარა კვადრატი მიიღოთ. მეორე ფიგურა სწორი ხაზებით ისე დაჰყავით სამ ნაწილად, რომ მათგან კვადრატი მიიღოთ. ვ. ჩინჩინიძე.

კვირული

ხედავს შეშაღია იმოს ამრკაღლინი

გეიო რომ ნაბირს მოადგება, გეზანიდან ბაგირს გადმოსვირიან ზოღმე. მეღღავური ბაგირს დააღებებს ხელს, ბოქინტს შემოახვევს და ასე ერთი კაცი, იოღად იმაგერებს უშეღებებელ გეშს.

რით შეიძლება აგხსნათ მეღღავურის ასეთი არაჩვეუღებრივი ძაღა?

პასუხი უნდა იქონიას სტადი

რომილი ბალამბინა?

1. დელი; 2. ფესი; 3. ბონი; 4. მარტი; 5. რომი;
6. ფოთი; 7. ბორი; 8. გორო.

ჩაინვორდი ამსტარალინი ირგვლინი

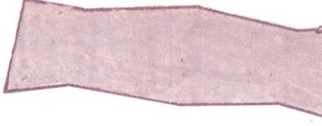
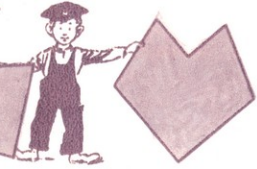
1. კენგურუ; 2. უორცგო; 3. ოგასტი; 4. ადელაიდი; 5. არქემენდი;
6. იორკი; 7. ინგისკარტი; 8. ამადონი.

გამოცანები

1. ქათამი; 2. კოღაღა; 3. სკო.

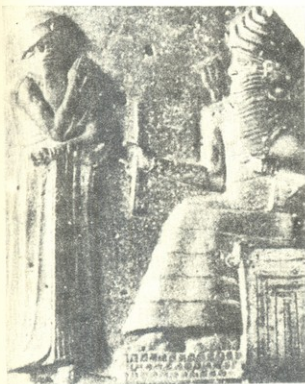
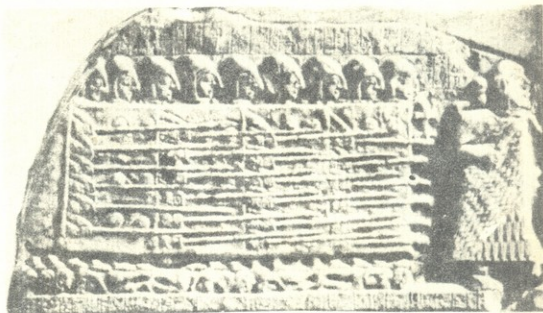
შარადინი

1. ბუღბუღი; 2. კოღაღა.

1. მარეზ დუღუს ქვის ფილა
2. კალის თავი
3. „მართა სბულა“ (ფრავინები)
4. მემე ხაშურაგის სბულის რელიეფი
5. ფანტასტიკური აღმზიანსთავენი
ტომეელის კანდავა
სარგონ II სასახლიდან
6. გუმბან კანდავა.

ბანდო

ზურაბ დანთავანი,
ფოტოს მე-5 საპ. სკოლის VI კლასი

ნაბუნებობი

პანოზა

რომან ჯაბუაძე,
ქ. ფოტოს მე-5 საპ.
სკოლის VI კლასი.

